

Saksbehandler: Per Tanggaard

Referanser: KR/AU 14/04

Saksdokumenter:

Tilstandsrapport for Den norske kirke 2002-2003 (*vedlagt*)

Statistikk for Den norske kirke 2003 (*vedlagt*)

Tildelingsbrev fra departementet av 1.11.2002, kapitlet om rapportering (*vedlagt*)

KR 24/04

MKR 31/04

SKR 20/04

Tilstandsrapport for Den norske kirke 2002-2003

Sammendrag

Kirkerådet er i tildelingsbrevet fra departementet for 2003 bedt om å gi en "bred tilstandsvurdering eller –rapport med vekt på hovedutfordringer Den norske kirke står overfor i henhold til tilstandsvurderingen".

Rapporten baserer seg på tallmateriale fra den kirkelige årsstatistikken for perioden 1990 til 2003, for å få frem utviklingstrekk når det gjelder oppslutningen om folkekirken og menighetenes aktiviteter. Rapporten er et forsøk på å tegne et bilde av menighetene når det gjelder den samlede virksomheten og den økonomi og de ressurser som er knyttet til virksomheten. Bispedømmerrådenes og De sentralkirkelige råds virksomhet er trukket inn der denne kan bidra til å kaste lys over utviklingen i menighetene.

Rapporten skal behandles av MKR, SKR og KR på deres møter i juni d.å. Det legges deretter opp til at sekretariatet i kontakt med bispedømmerrådene, forestår den endelige bearbeidningen før den oversendes høstens Kirkemøte. Det vil være særlig aktuelt å se nærmere på hvilke utfordringer dette materialet stiller kirken overfor. Da vil det også bli utarbeidet et sammendrag av rapporten.

Kapittel 3 og kapitlene 10.3, 10.4 og 10.5 omhandler spesielt MKRs arbeid, og vi ber MKRs medlemmer prioritere lesning av disse, i tillegg til kapittel 1.

Forslag til felles vedtak for KR, MKR og SKR:

Forslag til vedtak

Tilstandsrapport for Den norske kirke 2002 – 2003 bearbeides ut fra de momenter som fremkom på møtet og sendes ut til bispedømmerrådene for merknader.

Tilstandsrapporten legges frem for Kirkemøtet bl.a. som bakgrunnsdokumentasjon for behandlingen av Strategiplan for Den norske kirke 2005 – 2008.

Saksorientering

Bakgrunn

Kirkerådet er i tildelingsbrevet fra departementet bedt om å gi en ”bred tilstandsvurdering eller –rapport med vekt på hovedutfordringer Den norske kirke står overfor i henhold til tilstandsvurderingen”. Rapporten skal bl.a. basere seg på materiale fra bispedømmerådernes årsrapporter og kirkelig statistikk. I denne tilstandsrapport gjøres et forsøk på å presentere kvantitative data og tidsserier og supplere dette med kvalitative analyser og vurderinger.

Vurdering

Tilstandsrapporten presenterer en oversikt over utviklingen på noen sentrale områder i perioden 1990 – 2003. Foreløpig er ikke tallene for 2003 innarbeidet i rapporten, men ligger som eget dokument. Disse vil bli innarbeidet i den endelige tilstandsrapporten før dokumentet legges frem for høstens Kirkemøte.

Det er begrenset hva det er mulig å ta med i en kortfattet rapport. En må begrense seg til noen hovedområder. Formålet er at denne dokumentasjonen skal danne bakgrunn for å få frem hovedutfordringer. Det vil også være utfordringer på andre områder som altså ikke er tatt med her, fordi en bl.a. ikke sitter inne med statistisk materiale. Utfordringer knyttet til den kirkelige utdanningen, innenfor likestilling, samisk kirkeliv, organisasjons- og ledelsesutvikling, kompetanseopplæring osv. er i liten grad tatt opp. En har i denne rapporten i hovedsak valgt å konsentrere vurderingen ut fra de tall som finnes i den kirkelige årsstatistikken (NSDs Kirke database).

Rapporten skal gi grunnlag for en kritisk gjennomgang av virksomheten og fokusere på analysen og utfordringene, og at dette kan danne bakgrunn for tiltak, satsingsområder og prioriteringer som skal vedtas av Kirkemøtet i tilknytning til Strategiplan for 2005 – 2008.

På noen områder er det tatt med noen forslag til utfordringer. Det må arbeides videre med å formulere utfordringene i sekretariatet. Disse er tenkt inntatt på slutten av hvert kapittel. Rådernes medlemmer bes også om å komme med innspill til dette. En tar også sikte på at rapporten sendes ut på nytt til bispedømmerådene¹, slik at lederen av rådet og stiftsdirektøren kan komme med innspill og merknader til rapporten.

Et utkast til tilstandsrapport ble oversendt departementet og ble tatt opp i styringsdialogen med departementet 21. april. Departementet ga uttrykk for at en slik tilstandsrapport burde utarbeides for eksempel hvert fjerde år og legges frem for Kirkemøtet.

Det er nødvendig å vurdere nærmere både profil på en slik rapport, hvilke data som skal trekkes inn, forholdet til bispedømmerådernes rapporter osv. Ikke minst ville det være nyttig å

¹ Utkast til rapporten ble oversendt bispedømmerådene primo april d.å.

utvikle en mal for en slik rapport, men da bør også bispedømmerrådenes rapporter utarbeides etter en felles mal, jf. det arbeidet som har pågått mellom departementet og bispedømmerådene med å utvikle en felles mal for etatsrapporteringen. En felles mal for den årlige rapporteringen fra bispedømmerådene sammen med en mal for hovedpunktene i tilstandsrapporten, vil være nødvendig dersom en skal foreta sammenligninger og se på variasjonene i kirken. Ikke minst vil det være viktig å få frem data som kan dokumentere utviklingen innenfor de satsingsområdene og resultatmål som er vedtatt.

Rapporten skal gi et bilde av hvor Den norske kirke står, hva som er viktige utfordringer og hvor veien går videre. Dette er et forsøk på å tegne et slikt bilde, og en bør arbeide videre med å utvikle dette analyseverktøyet både for kirken nasjonalt, men også for kirken på det lokale planet.

Økonomiske/administrative konsekvenser

Arbeidet med å få frem kirkelige data forbedres stadig gjennom arbeidet med den kirkelige årsstatistikken og i samarbeidet med NSD, SSB og KIFO o.a.. De tekniske løsninger blir stadig bedre, men det må avsettes tilstrekkelig med ressurser for analyse og bruk av dette materialet og andre data som kan trekkes inn for bedre å kunne forstå og forklare utviklingen og variasjonene i kirken.

TILSTANDSRAPPORT FOR DEN NORSKE KIRKE 2002-2003

Innholdsfortegnelse:

0. Sammendrag
1. Innledning – hva og hvorfor?
2. Noen grunnleggende trekk ved Den norske kirkes organisasjon
3. Hva preget kirken og samfunnet 2002-2003
4. Medlemmer i Den norske kirke – Inn- og utmeldinger
5. Kirkelige handlinger
 - 5.1. Dåp
 - 5.2. Konfirmasjon
 - 5.3. Vielser
 - 5.4. Gravferd
 - 5.5. Oppsummering mht. kirkelige handlinger
6. Gudstjenester – gudstjenestedeltakelse
 - 6.1. Gudstjenester med nattverd
 - 6.2. Summen av gudstjenester og kirkelige handlinger
7. Barne- og ungdomsarbeid
 - 7.1. Tiltak for barn og unge
 - 7.2. Dåpsopplæring/trosopplæring
 - 7.3. Skole – kirke
8. Diakoni
9. Medarbeiderskap
10. Annet menighetsarbeid
 - 10.1. Kirkemusikk – konserter . kirken som kulturbærer
 - 10.2. Voksenundervisning
 - 10.3. Misjon
 - 10.4. Økumenikk
 - 10.5. Kirke – samfunn
 - 10.6. Kommunikasjon og informasjon
11. Kirkens organisasjon
 - 11.1. Forholdet menighetsråd – fellesråd, embete og råd, lokalkirken – sentralkirken
 - 11.2. Soknegrensar – soknestørrelser - menighetsdannelser
 - 11.3. Kirker – kirkegårder
12. Menighetenes økonomi
13. Bemanning – stillinger – rekruttering
14. Oppsummering

0. Sammendrag

...

1. Innledning – hva og hvorfor?

Kirkerådet er i tildelingsbrevet fra departementet bedt om å gi en ”bred tilstandsvurdering eller –rapport med vekt på hovedutfordringer Den norske kirke står overfor i henhold til tilstandsvurderingen”. Rapporten skal bl.a. basere seg på materiale fra bispedømmerådernes årsrapporter og kirkelig statistikk. I denne tilstandsrapport gjøres et forsøk på å presentere kvantitative data og tidsserier og supplere dette med kvalitative analyser og vurderinger.

Innledningsvis gis en oversikt over utviklingen i Den norske kirke på noen sentrale områder i perioden 1990 – 2003¹. Tallene er hentet fra Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD) *Kirkedatabase*² og *Den norske kirke i tall – Kirkelig monitor* og fra *Tallenes tale* som begge utgis av Stiftelsen Kirkeforskning - KIFO i samarbeid med NSD, statistikk fra Statistisk sentralbyrå (SSB) og personellstatistikk fra Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon (KA).

Tallmaterialet presenteres for å vise tendenser på noen sentrale områder i Den norske kirke. Tallene kan ikke alene forklare årsakssammenhenger og hva som faktisk har medvirket til at utviklingen ble som den ble. For å utfylle tallmaterialet og gi et bredere bilde av situasjonen i Den norske kirke, trekkes mer kvalitative data inn. Disse er delvis hentet fra bispedømmerådernes årsrapporter (sektorrapporteringen) både for 2002 og 2003. Disse rapportene er imidlertid i liten grad utarbeidet etter en felles mal og de rapporterer om til dels ulike felter. Det er derfor vanskelig å få et samlet bilde av situasjonen på mange områder.

Det er begrenset hva som kan tas med i en kortfattet tilstandsrapport og det er umulig å dekke inn det mangfoldige arbeidet som skjer på et bredt spekter i kirken, hvilke utviklingstrekk som avtegner seg og hvilke utfordringer kirken står overfor. Det er viktig å få et bilde av den generelle utviklingen, men også finne frem til uheldige og negative utviklingstrekk og å løfte frem positive utviklingstrekk. Det er i spenningsfeltet mellom det man lykkes med og det som skaper frustrasjon at grunnlaget kan legges for videreutvikling av visjoner, endringer av strategier, utvikling av nye planer og tiltak.

De områdene som det er ønskelig å dokumentere utviklingen innenfor, gjelder oppslutningen om folkekirken, slik den bl.a. viser seg i oppslutningen om gudstjenester og de kirkelige handlinger. Videre gjøres det et forsøk på å finne noen tall innenfor de satsingsområdene som Kirkemøtet har vedtatt for perioden 2002 - 2005: medarbeiderskap, diakoni, dåpsopplæring og ung i kirken. Det statistiske materialet på disse feltene er imidlertid begrenset. Dessuten gjøres et forsøk på å få frem data som sier noe om utviklingen innen den kirkelige økonomi og bemanning, som vil være viktige faktorer når en skal se på utviklingen fremover.

¹ Tallene fra kirkelig årsstatistikk for 2003 vil først foreligge i mai 2004 og vil bli innarbeidet før KM 2004. Tallene for 1990 og 1994, som er tatt med i flere av tabellene, er noe mer usikre, da det mangler tall fra en del sokn. Også på enkelte felt er tallene for 1998 – 2002 mangelfulle.

² Kirkedatabasen finnes på NSDs nettside <http://www.nsd.uib.no/region/kirke>

Et annet felt som det er viktig å få synliggjort er kirkens kulturarbeid og ulike tiltak som bidrar til kommunikasjon, kontakt og dialog med kirkens medlemmer, bl.a. åpen kirke, veikirker, konserter, pilegrimsvandring og andre typer arrangement og gudstjenesteformer, viktige samfunnsspørsmål som miljøarbeid, forbruk og rettferd, menneskerettighetsarbeid osv. På dette feltet foreligger det lite systematisk innsamlet tallmateriale, men bispedømmerrådenes rapporter kan si noe om disse feltene har vært fokusert.

Viktige områder ellers er forholdet mellom menighetsråd og kirkelig fellelsråd, embete – råd, lokalkirken – sentralkirken osv. Slike strukturelle trekk ved kirken angår samarbeidsløsninger og arbeidet med en tjenlig og samordnet organisering som kan bidra til å fremme virksomhetens mål og hindre at kreftene blir brukt til mer eller mindre unødvendige konflikter.

En bør også si noe om det økumeniske feltet. Selv om det foreligger lite tallmateriale på en del områder, vil en tilstandsvurdering måtte si noe om det økumeniske klima, om dialogen med andre tros- og livssynssamfunn.

På alle de ovennevnte områder er det ønskelig å finne frem til egne resultatindikatorer og strukturindikatorer som kan si noe om måloppnåelse og som kan bidra til å forklare variasjoner over tid og mellom de enkelte bispedømmer.

Statistikk er viktig, men enda viktigere er analysen av dette materialet som kan bidra til en bedre forståelse og forklaring av tendensene. En tilstandsrapport skal gi en kritisk analyse av situasjonen. Hvor står Den norske kirke? Hva kan vi lære av historien? Hva er viktige utfordringer? Hvor går veien videre?

Et sentral spørsmål vil være: Hva skal utviklingen måles i forhold til? Statistisk nedgang behøver ikke være et negativt trekk og sier ikke nødvendigvis om kvaliteten på arbeidet og hvordan menneskene opplever kirken. "Det viktige for en kirke, er å være en kirke som lever, forkynner og handler slik at mennesker får se Jesus", sa lederen av Kirkerådet i sin åpningstale på Kirkemøtet 2003.

2. Noen grunnleggende trekk ved Den norske kirkes organisasjon

Den norske kirke har en sammensatt organisasjonsstruktur med sokn og menighetsråd, fellelsråd, prestegjeld, prostier, bispedømmer med bispedømmerråd og biskop og Kirkemøtet med Kirkerådet, Mellomkirkelig råd (MKR) og Samisk kirkeråd (SKR) og Bispemøtet (BM). Nedenfor i tabell 1 gis en oversikt over Den norske kirkes organisatoriske og administrative enheter og størrelsen på disse.

Oversikten er gjengitt for å vise noe av variasjonen i Den norske kirkes organisasjon. Går vi nærmere inn i materialet finner vi at per 1. januar 2003 var det:

- 142 ett-sokns kommuner, det betyr at 1/3-del av kommunene består av kun ett sokn,
- 174 fellelsråder (kommuner) med færre enn 3 000 kirkemedlemmer,
- 15 sokn med færre enn 100 medlemmer og 197 sokn med færre enn 500 medlemmer,
- 423 sokn (1/3 av alle sokn) med færre enn 1000 medlemmer,
- 55 sokn (4%) med flere enn 10 000 medlemmer og 18 sokn med over 13 000 medlemmer,

Videre vil en nærmere analyse av medlemstall og gjeldende struktur vise at:

- I ca 2/3 av kommunene er over 90% av innbyggerne medlemmer av Den norske kirke, mens kun 9 kommuner har en medlemsprosent under 80,
- Det største prostiet har nærmere 95 000 medlemmer, mens det minste har under 10 000 medlemmer,
- 4 prostier har kun 3 prestegjeld, mens 1 prosti har 11 prestegjeld og 1 har 10 prestegjeld. I gjennomsnitt er det 6 prestegjeld pr. prosti,
- 3 prostier består av 4 sokn, mens 9 prostier har flere enn 20 sokn. I gjennomsnitt er det 12 sokn pr. prosti,
- Det største prestegjeldet har nærmere 20 000 medlemmer mens 3 prestegjeld har færre enn 900 medlemmer

Tab. 1: Antall kirkelige enheter på ulike nivå etter bispedømme pr. 1. januar 2003

Bispedømmer	Antall prosti	Antall fellesråd	Antall prestegjeld	Antall sokn	Antall fellesråd pr prosti	Antall sokn pr. prosti	Innbyggertall	Medlemsprosent	Antall innbyggere pr. prosti	Antall innbyggere pr. fellesråd	Antall innbyggere pr. sokn
Oslo	7	3	53	71	0,4	10,1	670220	72,7	95746	223407	9440
Borg	8	38	55	118	4,8	14,8	585586	85,0	73198	15410	4963
Hamar	10	48	65	165	4,8	16,5	371863	90,6	37186	7747	2254
Tunsberg	10	35	53	114	3,5	11,4	459542	85,2	45954	13130	4031
Agder	12	48	67	148	4,0	12,3	428269	83,7	35689	8922	2894
Stavanger	8	27	45	88	3,4	11,0	385020	86,6	48128	14260	4375
Bjergvin	13	59	82	197	4,5	15,2	548934	89,4	42226	9304	2786
Møre	7	38	42	101	5,4	14,4	244309	91,8	34901	6429	2419
Nidaros	12	49	61	136	4,1	11,3	395798	90,8	32983	8078	2910
Sør-Hålogal.	8	45	50	94	5,6	11,8	236950	91,5	29619	5266	2521
Nord-Hålogal.	9	44	46	65	4,9	7,2	225761	90,3	25085	5131	3473
SUM	103 ³	434	619	1297			4552252				
Gjennomsnitt	9	39	56	118	4,2	12,5	413841	85,7	43772	10489	3510

Denne variasjonsbredden i de kirkelige enhetene, må en ta hensyn til når en skal analysere utviklingen i kirken, men også geografiske, demografiske, historiske, kulturelle, økonomiske kjennetegn må tas med dersom en skal kunne et mer utfyllende bilde av Den norske kirke. . Det er mange små sokn og mange små fellesråd i Norge. Det kan derfor være nødvendig å se nærmere på soknestørrelser, sammenslåing av sokn og fellesråd og samarbeidsløsninger mellom sokn og mellom fellesråd. Se kap. 11.2.

Norge er et av de tynnest befolkede land i Europa med 15 personer per km². 77% av Norges befolkning er bosatt i tettsteder og om lag ¾ av befolkningen bor langs kysten.⁴

3. Hva preget kirken og samfunnet i 2002-2003?

Medlemmene møter Den norske kirke først og fremst som den lokale menighet, men kirken framstår også som deltaker i den offentlige samtalen, lokalt og nasjonalt. Mange lokalaviser har en fyldig dekning av lokalt kirkestoff. Mange av biskopene og andre kirkeledere framstår som aktive deltakere i den offentlige samtalen i sine regioner.

³ I tillegg kommer Døvekirken, som er et prosti under Oslo bispedømme

⁴ Statistisk Årbok 2003 s. 24. Tettsted er en hussamling med minst 200 bosatte der avstanden mellom husene som regel ikke overstiger 50 meter.

Medienes omtale av "de tomme kirker" er blitt gjentatt så ofte, at mange faktisk tror at de er tomme. På den annen side er kanskje folks forhold til kirken oftere et resultat av lokalmenighetens profil og engasjement og i hvilken grad menigheten makter å skape kontakt og tilhørighet overfor sine medlemmer enn av nasjonale hendelser og medienes omtale av kirken.

I 2003 maktet kirken å komme til orde i den offentlige samtalen på flere områder, særlig knyttet til vesentlige etiske spørsmål. Medienes oppmerksomheten var i mindre grad enn foregående år ensidig orientert om uenighet knyttet til konkrete individualetiske temaer. Men ellers er det vanskelig å få riksmidlene til å dekke kirkelige hendelser. Viktige begivenheter blir i liten grad synliggjort.

Krigen i Irak, konflikten i Midt-Østen, terrorismens herjinger var hendelser som preget nyhetsbildet. Kirkens og biskopenes engasjement mot invasjonen i Irak var massiv og ble høyt profilert i mediene. Kirkens rolle ikke minst som etisk premissleverandør, ble lagt merke til og hadde gjennomslagskraft hos myndighetene. Også Sellafield-aksjonen og Nordsjø-seilassen som fokuserte forvaltningen av våre nordlige havområder og som resulterte i Geiranger-deklarasjonen, hadde bred deltakelse, sterkt engasjement og skapte mye offentlig debatt. Saken ble tatt opp på KEKs generalforsamling i Trondheim, der 800 delegater fra 127 kirker i Europa deltok, og i Kirkemøte-saken "Vern om havet". KEKs generalforsamling fokuserte for øvrig forsoningsprosesser i Europa. Se også kap.10.5.

Også det flerkulturelle og flerreligiøse samfunnet har medført nye utfordringer for samfunnet og for kirken. Det gjelder samfunnets verdigrunnlag og statskirkens fremtid. Nasjonens kulturelle og religiøse identitet kan ikke bare tas som en gitt størrelse i et samfunn som blir mer og mer pluralistisk. Religionsfrihet som menneskerett i et samfunn med en konfesjonell statskirke har utfordret kirken og staten til å utrede alternative modeller for ordningen mellom stat og kirke.

Samfunnet er i rask endring. Ikke bare endres oppfatninger om etiske og politiske spørsmål, men forandringene påvirker folks selvforståelse og forståelsen av de menneskelige relasjoner de står i. Arbeidsledighet, privatisering av velferdstjenester og stadig økende krav til effektivitet både i arbeid og fritid former selvbilde og forståelsen av menneskets verd. Høy kjøpekraft hos mange, og dermed økonomisk mulighet til å dekke mange ulike behov, skaper også stadig flere vanskelige valgsituasjoner, og ledsages av et økende press til å "realisere seg selv". Slekt og familie som vesentlig nettverk svekkes av økende antall samlivsbrudd, mens vennenettverk blir stadig viktigere, særlig i yngre generasjoner.

Det er en vedvarende oppgave for kirken og forstå og møte de eksistensielle spørsmålene som disse endringene medfører for mange. Kirkens forkynnelse av nåde og rettferdiggjørelse uten gjerninger får relevans på stadig nye måter.

Noen viktige kirkelige begivenheter

Trosopplæringsreformen – dåpsopplæring. Stortinget besluttet med stor politisk enighet våren 2003 en reform som kirkelige organer har kjempet for siden kristendomsundervisningen i skolen fra 1969 ikke lenger skulle ivareta kirkens dåpsopplæring. Dette er en historisk begivenhet. Reformen har som mål å gi alle døyte opp til 18-års alderen et minimum av

trosopplæring. Dette er et kjempeløft som menighetene skal forsøke å virkeliggjøre i løpet av få år og hvor Stortinget høsten 2003 ga første bevilgning i satsingen på en 5-års reform.

Stat-kirke debatten. Spørsmålet om fremtidige relasjoner og modeller mellom staten og kirken og forholdet mellom kirken som trossamfunn og kirken som folkekirke, var et viktig tema som medførte stort engasjement i menighetene, i media og blant de politiske partiene. Innstillingen fra Kirkerådets Kirke/stat-utvalg (Bakkevig-utvalget) som forelå våren 2002 og den etterfølgende høringen resulterte i et stort engasjement og et sterkt ønske om reformer i kirken, særlig mht. kirkelig organisering, enhetlig kirkelig økonomi, samordning av arbeidsgiveransvaret og valgordninger. Kirkemøtet behandlet saken 2002 på bakgrunn av den brede høringen og Kirkerådet oppnevnte våren 2003 en styringsgruppe for det kirkelige reformarbeidet for å utrede disse spørsmålene. Kort tid etter oppnevnte også regjeringen og stortinget et Stat/kirke-utvalg som skal utrede alternative modeller for den fremtidige relasjonen mellom staten og kirken. Utvalget skal avgi sin innstilling ved utgangen av 2005.

Høymessereformen. En omfattende reform av gudstjenestelivet ble vedtatt igangsatt av Kirkerådet i september 2003. Se nærmere kap.6.

Forfallet av kirkebygningene. De senere år har forfallet av kirkene blitt gjenstand for økt oppmerksomhet. Mange verdifulle kulturverdier har kommunene ikke hatt økonomi til å vedlikeholde. Riksantikvaren har beregnet at etterslepet beløper seg til 6 - 8 mrd. kroner. Spørsmålet om å avhende kirker, selge kirker eller endog rive enkelte kirker for å ha råd til å restaurere de øvrige kirkene, har vært drøftet som mulige løsninger. Se nærmere kap. 11.3

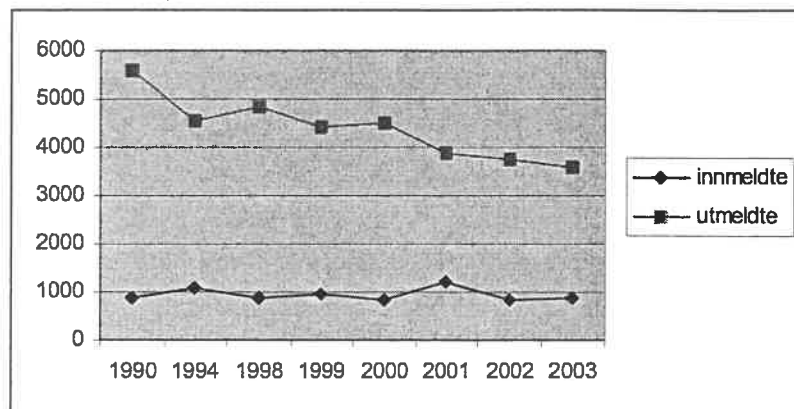
Andre kirkelige jubileer og hendelser:

- Hamar bispedømme 850 år i 2003 med flere store arrangementer i bispedømmet for å skape begeistring og fellesskapsfølelse, bla. jubileumsgudstjeneste 1. pinsedag i Domkirken med over 4 000 deltakere, Technomesse med over 4 000 konfirmanter.
- 850-års jubileum for opprettelse av erkebispedømmet i Nidaros med bred økumenisk deltagelse fra hele det gamle bispedømmet.
- 50 års jubileum for deling av Hålogaland bispedømme ble markert i 2003. Møre bispedømme rundet 20 år i 2003.
- Mellomkirkelig råd fylte 50 år i 2002 og feiret det i 2003.
- 25 år siden "Menighetenes misjonsengasjement" ble startet mellom Kirkerådet og misjonsorganisasjonene. Nå har 770 av menighetene avtaler /prosjekter med misjonsorganisasjonene.
- Tunsberg bispedømme fikk ny biskop, Laila Riksaasen Dahl, Norges andre kvinnelige biskop, samme år som biskop Rosemarie Köhn i Hamar feiret 10 år som landets første kvinnelige biskop i 2003.
- Barneåret i Bjørgvin ble lansert høsten 2003
- Fritidsavtalen for presteskaper ble implementert i 2002-03, og resulterte i bl.a. 35 nye prestestillinger/prostiprest-stillinger.
- Det lutherske verdensforbund avholdt generalforsamling i Canada med bred deltagelse fra Den norske kirke.
- Ordningen med skattefritak for gaver til Den norske kirke ble vedtatt høsten 2003
- Kulturmeldingen ble lagt frem som i sterkere grad enn tidligere fokuserte kirken som kulturbærer, ikke minst på det kirkemusikalske området.
- Finnmarksloven ble lagt frem med forslag til lov om rettsforhold og forvaltning av grunn og naturressurser i Finnmark. Saken ble behandlet av Kirkemøtet

4. Medlemmer i Den norske kirke - Inn- og utmeldinger

Et fremtredende trekk synes å være at kirken har en naturlig plass i mange menneskers liv. Medlemmene forlater ikke kirken sin. Tabellen nedenfor kan vanskelig tolkes på annen måte.

Tab. 2: Inn- og utmeldte av Den norske kirke 1990 - 2003

Det var vel 3,9 millioner medlemmer i Den norske kirke pr. 1. januar 2003. Dette tilsvarer 85,7% av befolkningen, som representerer en nedgang fra året før da prosenten lå på 86,2%. Nedgangen skyldes i liten grad utmeldingene, men at Norge er blitt et mer pluralistisk og flerreligiøst samfunn. Ved inngangen til 2001 hadde Norge en innvandrerbefolkning på 6,5%.⁵ Ca 390 000 er medlemmer av tros- og livssynssamfunn utenfor Den norske kirke, en økning på 3% fra året før. Nesten 6% av befolkningen er ikke medlem av noen trossamfunn som mottar statstilskudd⁶. 5 bispedømmer har en medlemsprosent som lå over 90%, mens den i Oslo lå på 72,7%, og som det fremgikk av oversikten i tabell 1, har ca 2/3 av fellesrådene (kommunene) en medlemsprosent på over 90%.

Kurven over utmeldingen av Den norske kirke viser i at det stadig er færre som melder seg ut av kirken og at tendensen er tydelig. I løpet av de siste 5 år har det vært en nedgang på 22%, fra 4 831 til 3 759 personer. Antall utmeldinger tilsvarer ca 0,1% av medlemsmassen hvert år. Ca 1/4-del av disse oppgir at de melder seg ut for å gå inn i et annet kristent trossamfunn. Andelen har holdt seg forholdsvis stabil på hele 90-tallet. Tendensen de senere år kan imidlertid tyde på at en ikke melder seg ut, men at en god del har sitt "åndelige hjem" i en annen menighet eller en organisasjon, jf. oppslutningen om forsamlingene knyttet til Normisjon (IMI-kirken, Staffeldtsgate m.fl.). Det er ikke noe nytt at medlemmer av Den norske kirke også er medlemmer av en kristelig organisasjon, men at slike foreninger etablerer seg som egne, selvstendige menigheter, er en ny tendens som synes å tilta i omfang. Medlemmene ønsker å ha tilhørighet i en menighet og bli betjent med alle de kirkelige tjenestene i sin foreningskirke. Dette representerer en utfordring for kirken, se nærmere kap.11.2.

På den annen side er det svært mange som har et forholdsvis passivt forhold til kirken, og som sjeldent gjør seg bruk av den. De kommer ved de store overgangsriter i livet og ved spesielle høytider, og da kommer de gjerne til sin kirke. Utviklingen tyder ikke på at disse er på vei ut av kirken, til tross for ulike kampanjer om å melde seg ut. Også andre undersøkelser synes å vise at medlemmene hegner om sin kirke. Tilknytningen til kirken synes å gi en grunnleggende kollektiv tilhørighet, trygghet og identitet, selv om en kanskje ikke alltid kan

⁵ Statistisk Årbok 2003, tab. 87

⁶ Ca 76 000 er medlemmer av islamske trossamfunn. 76% av disse er tilsluttet muslimske trossamfunn i Oslo eller Akershus. Human-Etisk Forbund har nesten 70 000 medlemmer. 36% av disse er tilsluttet lokallag i Oslo og Akershus. Kilde: SSB, kulturstatistikk.

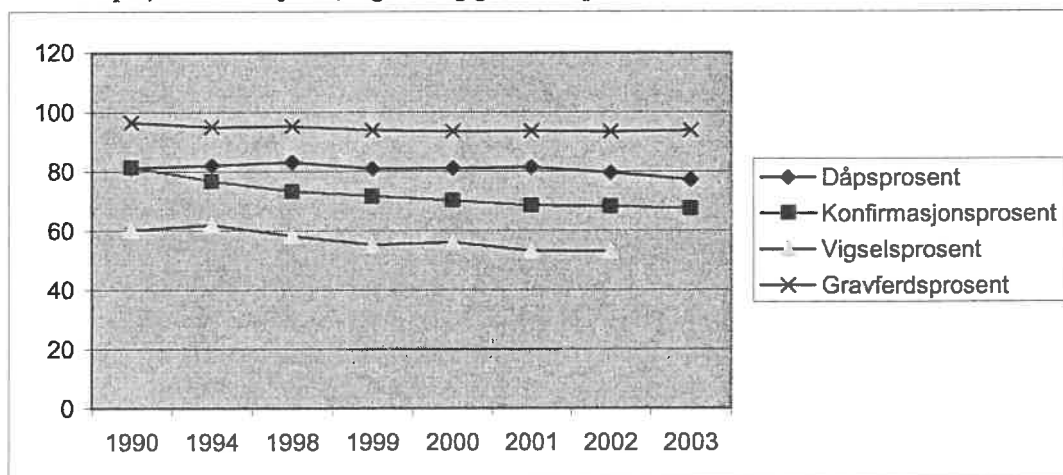
gi sin tilslutning til alle kirkens læresetninger eller det man tror kirken lærer eller hva den står for i ulike aktuelle spørsmål. Effekten av en manglende dåps- og kristendomsopplæring i skolen i de siste 30 årene synes å slå sterkere ut med hensyn til mer diffuse trosoppfatninger og ikke i at man forlater kirken. Utfordringen for kirken er derfor ikke å tiltak for å stanse utmeldingene, men å hjelpe menneskene ”til å bevege seg lenger inn i troens landskap.”⁷

Når det gjelder innmeldinger er det en mer stabil tendens. Litt i underkant av 1000 personer melder seg inn hvert år. I 1998 var det 871 mot 854 i 2002. I tillegg kommer de som blir medlemmer gjennom dåpen. Hvorfor antall innmeldinger økte til vel 1200 i 2001 er det vanskelig å gi en forklaring på. Samtlige bispedømmer hadde en markant økning i antall innmeldinger dette året. En mulig årsak kan være menighetsrådsvalget og de utsendte valgkort, som førte til at personer som trodde de var medlem av kirken, oppdaget at de faktisk ikke var det, og derfor meldte seg inn for å kunne stemme ved valget.

5. Kirkelige handlinger

Tabellene 3 og 4 viser utviklingen når det gjelder oppslutning om de kirkelige handlinger i perioden 1990 til 2003. Prosentene i tabell 4 viser oppslutningen og kurvene i tabell 3 gir et godt visuelt bilde av utviklingen i denne perioden. Vi skal se nærmere på dette materialet i punktene nedenfor.

Tab 3: Dåps-, konfirmasjons-, vigself- og gravferdsprosenten 1990 - 2003

Tab. 4: Antall døpte i forhold til antall fødte, antall konfirmanter i forhold til antall 14 åringer pr. 1. januar i registreringsåret, antall kirkelige vigselfer i forhold til antall vigselfer totalt og antall kirkelige gravferder i forhold til antall dødsfall

Hele landet	1990	1994	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Dåpsprosent	81,2	82,0	83,1	81,0	81,1	81,4	79,6	77,7
Konfirmasjonspros.	81,4	76,8	73,3	71,7	70,2	68,5	68,2	67,5
Vigselfprosent.	60,2	62,0	58,2	55,2	56,1	53,1	53,0	
Gravferdsprosent	96,5	95,0	95,2	93,9	93,5	93,6	93,4	93,8

⁷ H.Hegstad i Tallenes tale 2002 s. 25

5.1 Dåp

Vel 44 136 ble døpt i 2002. Dette tilsvarer 79,6% av alle som ble født det året (55 343). Av alle fødte ble 50,3% født utenfor ekteskapet, mens prosenten i 1990 lå på 38,6. Tabell 4 viser en forsiktig nedadgående tendens når det gjelder dåpsprosenten (antall døde i forhold til antall fødte). På den annen side kan en si at dåpsprosentene er svært høy, når en tar hensyn til andelen av foreldrene som er medlemmer av Den norske kirke. Det er store variasjoner mellom soknene og mellom bispedømmene, slik bl.a. tabell 5 viser. Enkelte bispedømmer har hatt en forholdsvis stor nedgang i løpet av denne perioden, særlig gjelder det de sentrale bispedømmene på Østlandet. Dette kan i noen grad forklares ved at foreldrene dør sine barn der en av foreldrene kommer fra og at dette særlig rammer Oslo, men dette forklarer bare noe av nedgangen.

Over halvparten av bispedømmene hadde en dåpsprosent som lå over 90% i 2001 og 5 bispedømmer har en dåpsprosent som lå over 88% i 2002. I Oslo lå dåpsprosenten under 50% og har ligget under 50% i hele perioden. Da er hele Oslo bispedømme medregnet. Holder vi prostiene Asker og Bærum utenfor, som er en del av Oslo bispedømme, ser vi at dåpsprosenten i det flerreligiøse Oslo er nede på rundt 40% og lå i 2002 på 38,7%. Dette gir likevel ikke helt riktig bilde, siden mange foreldre som bor i Oslo dør sine barn der en av foreldrene er oppvokst. Om vi ser på dåpsprosenten blant fødte som er *bosatt* i Oslo by ligger den på rundt 50%. Lignende tendenser finner vi også i andre storbyer, der ofte tilhørigheten til kirken ikke er så sterk og hvor de religiøse tradisjoner er vanskeligere å opprettholde, men en like viktig årsak vil mange steder være at prosentandelen av de fødte som har foreldre som er medlemmer av Den norske kirke er lav. Det vil derfor være mer sakssvarende å regne dåpsprosenten av antall fødte der en av foreldrene tilhører Den norske kirke. Om det gjøres ligger dåpsprosenten på ca 90%.

Utviklingen fra 2000 til 2001 viser en økning fra 81,1% til 81,4%, men synker med 1,8 prosentpoeng fra 2001 til 2002, jf. tabell 4. En bør neppe legge avgjørende vekt på en slik liten økning fra et år til et annet, bl.a. fordi mange barn ikke blir døpt samme året som de blir født. Men det kan også bero på menighetens kontakt med foreldrene. En kan derfor spørre seg om prestenes og menighetenes informasjon til foreldrene, vektleggingen av dåpssamtalen, trosopplæringsreformen osv., vil medføre at foreldrene i større grad vil bringe sitt barn til dåpen i årene som kommer. Et omfattende kursopplegg om dåpssamtalen holder på å bli gjennomført i alle bispedømmene, der en arbeider med å kvalitetssikre det "første" møtet med kirken. En nærmere gjennomgang av tallmaterialet viser at enkelte sokn har en svært lav dåpsprosent og at dette til en viss grad skyldes konflikter i menigheten eller lokalsamfunnets forhold til presten. At foreldrene ikke velger å dør sine barn av slike grunner må tas alvorlig. På dette feltet vil det være viktig å få frem faktorer som har bidratt til at enkelte sokn som har hatt en nedgang, nå kan vise til en oppgang.

Dåp 12 år og eldre
(noe tall skal inn her)

Tab 5: Dåps-og konfirmasjonsprosenten i bispedømmene 1998 – 2002

Dåpsprosent 1998-2002								Konfirmasjonsprosent						
	1998	1999	2000	2001	2002	Endring 98/02	Endring 00/02	1998	1999	2000	2001	2002	Endring 98/02	Endring 00/02
Oslo	49,7	48,5	46,0	47,4	44,6	-5,1	-1,4	48,1	46,5	44,6	44,2	43,8	-4,3	-0,8
Borg	85,0	82,5	81,3	79,6	79,2	-5,8	-2,1	69,2	65,5	64,3	61,2	61,9	-7,3	-2,4
Hamar	100,8	96,9	95,5	96,3	98,5	-2,3	3,0	79,6	75,3	74,5	73,4	73,1	-6,5	-1,4
Tunsberg	86,7	80,5	82,0	82,9	80,8	-5,9	-1,2	67,0	66,8	64	63,3	63,5	-3,5	-0,5
Agder	85,4	84,3	83,3	83,0	82,9	-2,5	-0,4	72,8	70,6	70,2	68,2	67,8	-5,0	-2,4
Stavanger	83,7	82,2	83,2	85,0	83,8	0,1	0,6	78,7	76,9	76,4	77,5	75,7	-3,0	-0,7
Bjergvin	90,1	88,2	89,1	91,2	86,3	-3,8	-2,8	82,3	82,3	80,3	78,6	78,0	-4,3	-2,3
Møre	99,4	99,6	103,2	99,7	103,1	3,7	-0,1	87,7	89,3	84,8	82,6	84,7	-3,0	-0,1
Nidaros	91,3	88,9	91,5	91,2	88,8	-2,5	-2,7	79,0	76,5	75,8	73,4	72,5	-6,5	-3,3
Sør-Hål.	97,6	97,9	100,8	96,8	97,5	-0,1	-3,3	79,9	80,6	78,8	78,2	75,8	-4,1	-3,0
Nord-Hål.	88,5	88,5	86,7	92,5	88,1	-0,4	1,4	72,0	73	74	69,7	71,6	-0,4	-2,4
Sum	83,0	81,0	81,1	81,4	79,6	-3,4	-1,5	73,3	71,7	70,2	68,5	68,2	-5,1	-2,0
						Endring 99/02	Endring 00/02							
Døpte med nr.														
Oslo by		42,2	39,7	40,1	38,7	-3,5	-1,0		39,7	39,4	38,7	37,7	-2,0	-1,1
Ask-Bærum		71,7	69,7	77,2	69,0	-2,7	-0,7		63,2	57	57,4	58,3	-4,9	1,3
Oslo bisp		48,5	46	47,4	44,6	-3,9	-1,4		46,5	44,6	44,2	43,8	-2,7	0,8
Døpte bosatt														
Oslo by		53,7	50,4	50,9	48,4	-5,3	-2,0							
Ask-Bærum		77,9	77	82,5	75,7	-2,2	-1,3							
Oslo bisp		58,9	56	57,1	53,7	-5,2	-2,3							

5.2 Konfirmasjon

Statistikken viser at den overgangsriten som har hatt størst nedgang, er oppslutningen om konfirmasjonen. De siste 5 årene har tilslutningen sunket med over 5 prosentandeler, fra 73,3% til 68,2%, og tendensen har vært tydelig på hele 90-tallet. Selv om tallet på konfirmerte har økt, 38 250 unge ble konfirmert i 2002, er det bare 2/3 Av 14-åringene som konfirmeres. Dette skyldes at dåpstallene fra 1984 til 1990 økte med nesten 8 000. Selv om konfirmasjonsprosenten i mange bispedømmer og i mange sokn fortsatt ligger svært høyt, så er den meget lav i enkelte bispedømmer og i enkelte sokn, særlig i mange av storbyene. Samtidig viser tallene at ca 90% av de som ble døpt 15 år tidligere lar seg konfirmere, og at dette tallet har holdt seg svært stabilt. Andelen lå i 1999 på 91,9%, 89,5% i 2000, 88% i 2001 og 89,2% i 2002.

Tabellen ovenfor viser at kun 37,7% ble konfirmert kirkelig i Oslo by i 2002, og om en legger antall 14-åringer som er kirkelige medlemmer til grunn, er det kun 54,9% av disse som velger kirkelig konfirmasjon.⁸ Dvs. at det ikke alene er den flerkulturelle og flerreligiøse situasjonen som kan brukes som forklaring på at konfirmasjonsprosenten er så lav, selv om det er en viktig faktor som må tas med for å få et realistisk bilde av utviklingen når det gjelder oppslutningen om den kirkelige konfirmasjonen.

En nærmere analyse av tallmaterialet viser at enkelte sokn - også i Oslo - har en svært høy konfirmasjonsprosent. Årsakene til dette synes å bero på at menigheten har prioritert dette arbeidet både mht. informasjon og når det gjelder konfirmasjonsopplegget. Videre synes det som at de menigheter som har satsset på konfirmantarbeidet og som har en kateket eller en

⁸ Kilde: Den norske kirkes medlemsregister. Ca 68% av alle 14-åringer i Oslo var i 2002 medlemmer av Den norske kirke.

prest som har prioritert dette arbeidet og som har etablert kontakt med ungdomsmiljøet, har hatt en økt oppslutning. Et godt og variert opplegg og et godt miljø skaper positiv grobunn også for neste års konfirmasjonsoppslutning. Oppslutningen om konfirmasjon synes altså ikke først og fremst å bero på 14-åringene, men på om menigheten makter å prioritere dette arbeidet både mht. opplegg og egnede personellressurser og å gi unge mennesker et levende møte med kirken i en viktig fase i livet.

Technomessen i Gjøvik der 75% av alle 14 åringer i Hamar bispedømme deltok og ”Konfirmant 2004”, et informasjonshefte som ble sendt til alle 14-åringer i 4-5 bispedømmer i 2003, er bl.a. forsøk på å snu den synkende kurven over konfirmasjonsdeltakelsen. Et tilsvarende hefte blir sendt til alle 14 åringene i 10 bispedømmer i 2004. Møre har utviklet en egen informasjons CD-rom. Det blir spennende å se hvilken effekt dette vil ha får oppslutningen om konfirmasjonen.

Konfirmasjonstiden er viktig for de unges forhold til kirken ikke bare i ungdomstiden, men for hele livet. De alvorlige konsekvensene av at unge ikke velger å konfirmeres i kirken, vil først bli tydelig senere i livet. Når relasjonen til kirken svekkes i denne perioden, er mulighetene for at de i neste omgang heller ikke velger kirkelig vigsel eller lar sine barn døpe. Erfaringer både fra Norge og fra Sverige, som i lengre tid har hatt en lav konfirmasjonsprosent, synes å vise at de som konfirmeres, i langt større grad enn de som ikke konfirmeres i kirken, senere i livet kommer til å gifte seg i kirken, døpe sine barn i kirken og opprettholde kontakten med kirken. Dessuten fører ofte konfirmasjonstiden til en fornyet kontakt med kirken blant konfirmasjonsforeldrene. Konfirmasjonstiden synes derfor å være viktigere og alvorligere for folks forhold til kirken enn kirken kanskje har vært klar over.

5.3 Viesler

Antall kirkelige vigsler i 2002 var 12 690. Over 600 flere enn i 2001. I 2002 var det 24 069 par som giftet seg. 1 000 flere enn året før. Tabell 4 viser utviklingen når det gjelder kirkelige vigsler.⁹ Den kirkelige vigselsprosenten lå i 2002 på 53% og den nedadgående kurven fortsetter med nesten ett prosentpoeng hvert år. Ca 30% av ekteskapene inngås borgerlig. Da er vigsler foretatt i utlandet ikke medregnet. Siden 1990 har det nesten vært en tredobling av ekteskap som er inngått i utlandet. I 2002 var det 3 368 slike vigsler, dvs. 14% av alle vigsler. Tall fra Den norske i utlandet viser at 20 – 25% av disse er kirkelige vigsler. 72% av alle inngåtte ekteskap var mellom personer som aldri tidligere har vært gift. Hvor stor andel av disse vigsler som ble foretatt i kirken har vi ikke tall for.

Ved siden av de kirkelige vigsler er det også ca 200 hvert år som kommer til kirken og ber om forbønn for borgerlig inngått ekteskap. I 2002 var det 205 mot 238 i 2001.

Over 10 000 ekteskap ble oppløst ved skilsmisse og det var over 13 000 separasjoner i 2002.

Kirkemøtet har vedtatt ny liturgi for vigsel som skal tas i bruk fra 1. mai 2004, men hvorvidt den alene vil kunne bidra til at flere velger kirkelig vigsel, er usikkert. For å opprettholde kirken som vigselssted er det imidlertid viktig at seremonien blir opplevd som et godt minne for livet. Utfordringen sett fra kirkens side er kanskje ikke først og fremst å opprettholde en

⁹ Tallene baserer seg på SSBs tall for inngåtte ekteskap, som også inkluderer 183 inngåtte partnerskap. Kirkelige vigsler i utlandet er ikke medregnet. Tallene avviker noe fra tilsvarende tall i Kirke databasen, som stort sett rapporterer om fra 50 til 150 færre kirkelige vigsler i de aktuelle årene med unntak av 1998 der Kirke databasen har 180 flere kirkelige vigsler enn SSB.

høy kirkelig vigselfprosent, men på ulike måter å legge forholdene til rette for at unge mennesker som lever i samboerskap kan gifte seg.

5.4 Gravferd

41 531 kirkelige gravferder ble forrettet i 2002. Gravferdsprosentene har holdt seg stabil og har de senere årene ligget på vel 93%. Dette er et meget høyt tall sett i forhold til antall medlemmer som tilhører andre tros- og livssynssamfunn. 4 bispedømmer har en gravferdsprosent som ligger over 98%. I Oslo, som har over 10% av alle dødsfallene i Norge, lå prosenten på 81,3% i 2001 mot 83,4% i 1999. 32% av de døde blir kremert i 2003 mot 31% i 1998. Av disse ble 93 avsluttet med askespredning.¹⁰ Antall søknader til fylkesmennene om askespredning har økt fra 92 i 1999, 118 i 2000, 243 i 2001, 353 i 2002 og 447 søknader i 2003.¹¹

41 531 kirkelige gravferder representerer en enorm utfordring for kirken. Mange går sjeldent til kirke og møtet med kirken i forbindelse med en gravferd vil ofte ha stor betydning for deres oppfatning av kirken og dermed deres fremtidige relasjon til kirken. Om vi regner med at 70 personer i gjennomsnitt deltar ved en gravferd, utgjør dette ca 3 millioner deltakere.¹² Mange steder følger hele bygda en av sine til det siste hvilested.

Hvorvidt den nye gravferdsliturgien som ble innført i mange menigheter i løpet av 2003, vil gi seg utslag i gravferdsprosenten, er heller tvilsomt. Den vil nok ha mindre betydning for hvor mange som velger kirkelig gravferd, men møtet med presten og opplevelsen av en gravferd, hvor det er åpnet for større grad av variasjon og medvirkning, vil kunne gi mennesker et positivt møte med kirken, som kan gi seg utslag i fornyet kontakt med kirken på andre områder. Møtet med kirken i en sorgsituasjon er meget sårbart. Det kan resultere i en fornyet kontakt med kirken, men om det mislykkes kan det også være et møte som vaksinerer for nærkontakt med kirken i lang tid.

5.5 Oppsummering mht kirkelige handlinger

Selv om kurvene viser en nedadgående tendens, er det oppsiktsvekkende at de kirkelige handlingene i et flerreligiøst Norge anno 2003 har en slik høy oppslutning som tallene vitner om. Til tross for endringer i samfunnet og et mer pluralistisk samfunn med økt innvandring, og til tross for utmeldingskampanjer, viser kurvene en sterkere grad av utflating enn det man skulle anta ville være en naturlig utvikling. Dette viser medlemmenes massive oppslutning om de kirkelige handlinger. Medlemmene er glade i kirken sin og det arbeidet kirken gjør, og ønsker en himmel over jordelivet. Det kan være mange grunner til at de kommer, men de kommer til kirken ved de store overgangsritualene i livet, i gledens og sorgens stund.

Men dette er likevel ingen selvfølge og er en konstant utfordring til kirken om å være menneskene nær i disse fasene i livet for å gi omsorg, nærhet og mening, til å gi mennesker et glimt av Gud og et møte med den oppstandne og nærværende Kristus. Han som sier ”jeg er veien, sannheten og livet...”. Kirken skal også utfordre medlemmene til medarbeiderskap og utfordre kirkens ”passive” medlemmer til å bevege seg lenger inn i troens landskap.

¹⁰ Kirkegården nr. 1/2004 s 22.

¹¹ VG 27.1.2004

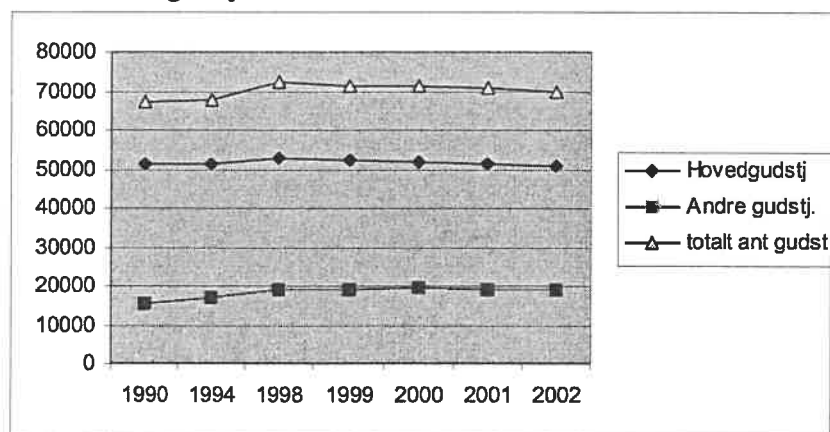
¹² P.Tangaard i Tallenes tale 1998 s. 19ff og O.G.Winsnes i Tallenes tale 2000 s. 140 og 148.

Utfordring: Konfirmasjonstiden er en svært viktig fase der ungdommenes fortsatte relasjon til kirken kan forsterkes og ha positive langtidsvirkninger for deres forhold til kirken. Kirkelig investering i konfirmasjonsarbeidet er god investering. Informasjon om konfirmasjonsopplegg, bruk av ulike arbeidsformer, samarbeid mellom menigheter bør videreutvikles.

6. Gudstjenester - gudstjenestedeltakelse

Tabell 6 viser at antall gudstjenester har holdt seg forholdsvis stabil i perioden. I 1998 ble det avholdt 52 948 hovedgudstjenester søn- og helligdag mot 50 915 i 2002. Det er en nedgang på 3,8%. Nesten samtlige bispedømmer har hatt en reduksjon av antall hovedgudstjenester søn- og helligdag. Antall *andre* gudstjenester har imidlertid ligget på tilnærmet samme nivå, rundt 19 000. Det er altså hovedgudstjenestene som menighetene først synes å kutte ut, dersom de må eller ønsker å redusere gudstjenesteantallet. Det synes som at menighetene på bakgrunn av økonomiske og personellmessige ressurser, har vurdert hva som bør være et egnet antall gudstjenester, hvilke ulike typer gudstjenester som bør inngå i planen og tidspunktene for disse. Enkelte menigheter har et gudstjenesteantall som ligger under det biskopen har forordnet. Enkelte bispedømmer rapporterer om at gudstjenesteantallet er redusert for å gjennomføre fritidsordningen, bla. i en fjerdedel av prestegjeldene i Møre.

Tab. 6: Antall gudstjenester i Den norske kirke 1990 - 2002

Tabell 7 viser at det var vel 6,7 millioner som var til stede på en gudstjeneste i løpet av 2002. Da er ikke deltakere ved vigsel og gravferd, som anslagsvis utgjør minimum 3-4 millioner kirkebesøk¹³, tatt med, heller ikke deltakere ved gudstjenester på institusjoner som har egen institusjonsprest, heller ikke kirkekonserter og heller ikke deltakere ved gudstjenester i IMI-kirkene¹⁴. Gudstjenestedeltakelsen tilsvarer 128 850 deltakere pr uke, det vil si at 2,9% av befolkningen oppsøkte kirken hver uke. Til sammenligning var det nesten 12,5 millioner som oppsøkte en kinosal i 2001, noe som tilsvarer 5,3% av befolkningen hver uke. Gjennomsnittet pr gudstjeneste var 96 deltakere, mens det i kinosalen var et gjennomsnitt på 51 personer. Gjennomsnittlig gudstjenestedeltakelse har holdt seg forholdsvis stabilt rundt 100 personer pr gudstjeneste. Deltakelsen på julaften utgjør nesten 10% av den samlede deltakelsen¹⁵.

En ting er å gå til gudstjeneste, noe annet er det å se eller høre en gudstjeneste. Ca 4 millioner mennesker lyttet til eller så på kristne program og livssynsprogram hver uke i radio og TV

¹³ O.G.Winsnes: Tallenes tale 2002 s. 101.

¹⁴ IMI-kirken i Stavanger har ca 800 deltakere hver søndag og Staffeldtsgate i Oslo ca 1 000.

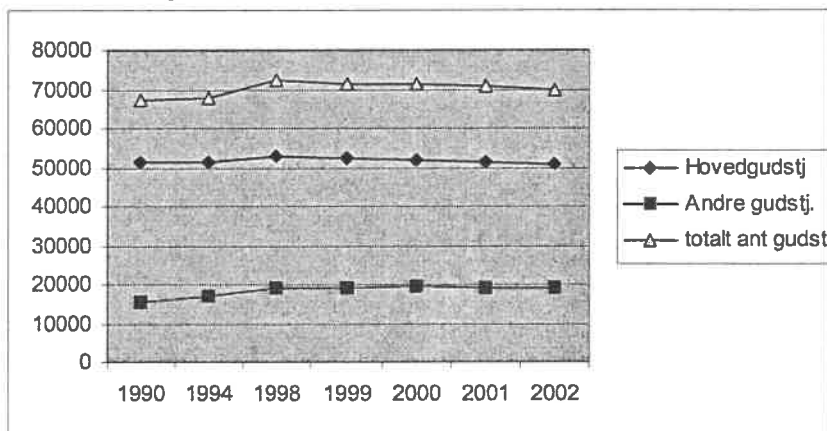
¹⁵ H.Ringnes: KIFO-rapport 1999, s.95

høsten 2003. Dette utgjør på årsbasis ca 180 millioner seere og lyttere. For eksempel hadde andakten i NRK P1 424 000 lyttere hver dag, radiogudstjenesten i NRK P1 392 000 lyttere hver uke, Søndagsåpent søndag ettermiddag i TV2 302 000 og TV-gudstjenesten i NRK1 kl 11 på søndag 164 000 seere pr. uke.¹⁶ Dette er anselige tall og viser at langt flere lytter til en gudstjeneste eller en andakt enn de som finner veien til kirkens gudstjenester.

To faktorer synes å måtte tillegges en viss betydning når det gjelder antall gudstjenester og gudstjenestedeltakelsen. En ikke uvesentlig faktor er menighetenes stramme økonomi og ressursknapphet, fritidsavtalen og mangel på vikarer/vikarmidler som har medført at presten og andre medarbeidere i menigheten ikke har kunnet arbeide med gudstjenestelivet slik de gjerne hadde ønsket. Den andre faktoren gjelder de demografiske endringer, endringer i arbeids- og familieliv, bruk av fritiden både for eldre, mellomgenerasjonen og de yngre.

Oppslutningen om gudstjenestene er forholdsvis stabil, men viser en nedadgående tendens i nesten samtlige bispedømmer. For perioden 1998 – 2002 har det vært en tilbakegang på 9,3%. Det er bare Stavanger som har en økning. I Oslo har det for eksempel vært en nedgang på 10% i besøkstallet fra 1998 til 2002. Noe av oppgangen på begynnelsen av 90-tallet skyldes nok at Kirkemøtet hadde gudstjenestelivet som et prioritert og bredt anlagt satsingsområde i denne perioden.

Tab. 7: Antall gudstjenestedeltakere i Den norske kirke 1990 – 2002

Samtidig ser vi at det er store variasjoner også mellom menigheter som i utgangspunktet kjennetegnes av grunnleggende felles kjennetegn. Hvorfor er oppslutningen langt høyere i den ene menigheten? Dette representerer en utfordring både til å fornye gudstjenestelivet og gudstjenestetilbudet slik at flere vil kunne delta og for å reaktivisere de som er blitt mer lunkne i sin kirkegang og gi mennesker en gudstjenesteopplevelse som berører og utrunder.

Folks generelle holdning til kirken, som ut fra andre data synes å utvikle seg i positiv retning, gir seg ikke utslag i økt gudstjenestedeltakelse. Muligens er det slik forskningsleder i KIFO O.G. Winsnes antyder at nedgangen i gudstjenestedeltakelsen skyldes at de med en klar kristen gudstro ikke lenger går så ofte, mens rituale kirkegjengerne går oftere. "Nedgangen i kirkegang skjer ikke minst blant dem som bekjenner seg som "bekjennende kristne", blant dem som har en klar kristen gudstro, blant dem som tror på Jesus som sin frelser. Disse synes i stigende grad å opprettholde sin tro uten at de i særlig grad gjør seg bruk av gudstjenesten."¹⁷ Og Winsnes spør: "Hvorfor har det seg slik at mange troende ikke finner noe i gudstjenesten som

¹⁶ Kilde: Vårt Land 8. mars 2003.

¹⁷ O.G. Winsnes i Tallenes tale 2002 s. 125f

gjør at de velger å prioritere den? Svarene kan ha med folk å gjøre. De kan også ha med kirken å gjøre.”

Flere bispedømmeråd rapporterer om engasjement for fornyelse av gudstjenestelivet og opplever at det er en brytningstid mellom tradisjon og fornyelse, både når det gjelder form, innhold og musikk. Hvor sterke disse endringsprosessene er, er det imidlertid vanskelig å måle.

Gudstjenestefornyelse, forsøk med gudstjenesteformer, tilrettelegging av gudstjenester for ungdom, der ungdommen selv får være med å forberede og gjennomføre gudstjenestene, har mange steder stor oppmerksomhet. Bispedømmerådene rapporterer om ”Ung messe”, Taizé-, ”Time Out”- gudstjenester og lignende gudstjenesteprojekter og -forsøk som er i gang mange steder.

Samtidig ser vi tendenser til at grupper i menigheten etablerer ordninger og menighetslignende fellesskap ved siden av kirken. Dette representerer en utfordring for kirken og den kirkelige gudstjenesteprofilen, slik at disse så langt det er mulig kan inkluderes og fremstå som supplerende fellesskap.

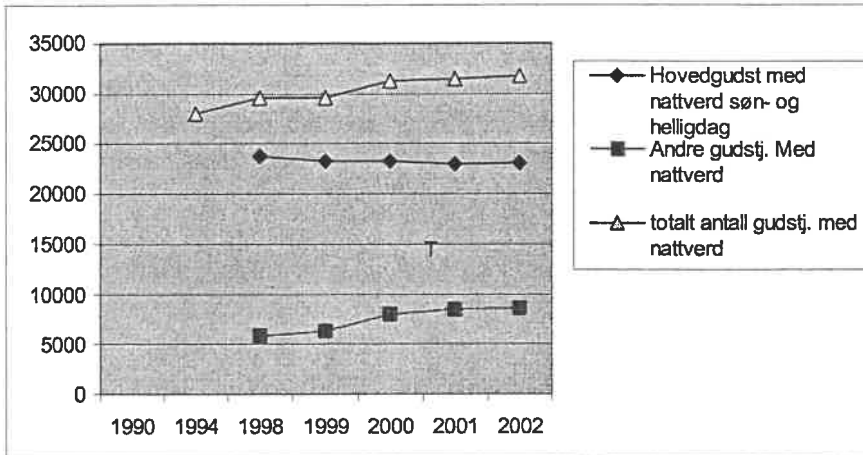
Som en konsekvens av disse utviklingstendenser gjorde Kirkerådet i september 2003 vedtak om en omfattende reform av gudstjenestelivet/høymessen, ikke minst på bakgrunn av tydelige signaler og ønsker fra Ungdommens kirkemøte. Prosessen ute i menighetene og forsøk med gudstjenestefornyelse, vil forhåpentligvis resultere i at flere vil engasjeres og finne veien til kirken.

Tallmaterialet viser at det er store variasjoner mellom soknene, og at ulike grep og satsinger over tid kan resultere i at deltakelsen øker ganske betydelig. Der menighetens ansatte og frivillige i fellesskap engasjerer seg, synes det å ha svært positiv smitteeffekt. Når flere får eierskap til gudstjenesten, oppleves den meningsfull og angår hverdagsliv og lokalsamfunn. Dette gjelder ikke bare mht. gudstjenestedeltakelsen, men også når det gjelder oppslutningen om de kirkelige handlinger, for eksempel oppslutning om konfirmasjon, jf ovenfor.

6.1 Gudstjenester med nattverd

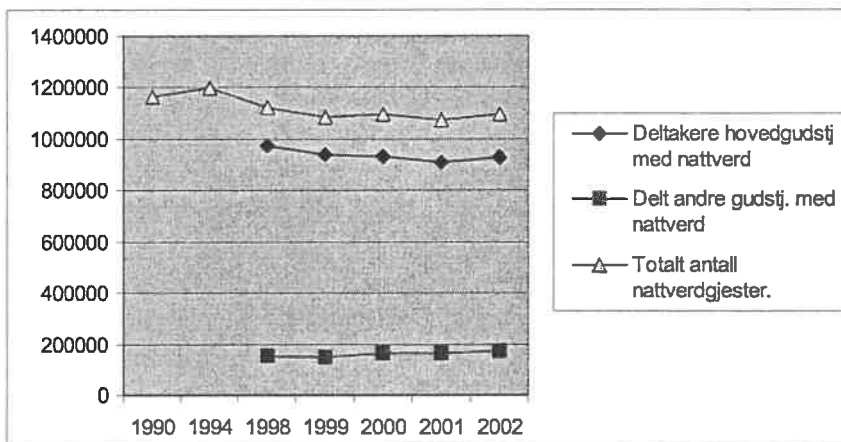
Tabell 8 viser at antall gudstjenester med nattverd har økt. Dette skyldes i hovedsak at antall andre gudstjenester med nattverd har økt med nesten 50% i løpet av de siste 5 årene, fra 5 826 til 8 622 i 2002. Nesten halvparten (45%) av alle gudstjenester som ble avholdt som hovedgudstjenester søn- og helligdag, var nattverd-gudstjenester. Men her er det store variasjoner mellom bispedømmene. I Oslo feires 61% av hovedgudstjenesten søn- og helligdag som nattverd-gudstjenester, mens i Nidaros ligger prosent på 39.

Tab. 8 Gudstjenester med nattverd i Den norske kirkre 1990 - 2002

Når det gjelder nattverddeltakelsen viser tabell 9 at den lå på nesten 1,1 mill i 2002. Det er en nedgang på 2,5% i løpet av 5 år. Nedgangen er størst når det gjelder hovedgudstjenestene søn- og helligdag, som har hatt en nedgang på 4,8% i denne periode. Til tross for økning i antall

Tab. 9: Nattverdgjester ved nattverdgdustjenester 1990 - . 2002

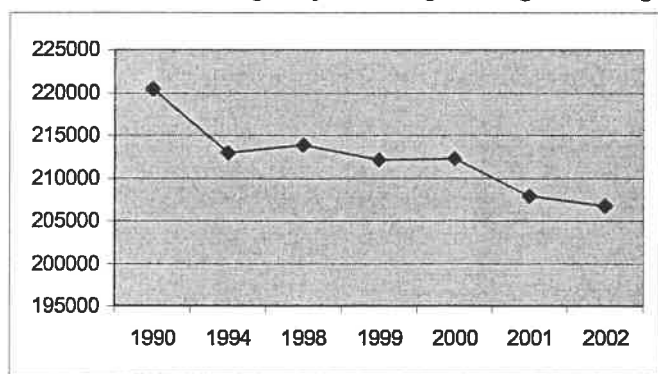
nattverdgdustjenester har deltakelsen minket. Kanskje kan dette også sees i sammenheng med Winsnes analyse, at de med klar gudstro går sjeldnere til gudstjeneste og at ritualkirkens kirkegjengere i mindre grad går til nattverd.

6.2 Summen av gudstjenester og kirkelige handlinger

Tabell 10 viser utviklingen av det samlede antall gudstjenester og kirkelige handlinger i perioden 1990 – 2002. Det samlede antallet viser en tydelig nedadgående kurve, med nedgang på over 13 000 fra 1990 til 2002 og over 7 000 de siste 5 årene, som tilsvarer 3,3% nedgang. Det samlede antallet gudstjenester og kirkelige handlinger lå i 2002 på 206 772. Tallene i tabell 11 viser at det særlig er antall dåp, vigslor og antall gudstjenester som er redusert i denne perioden. Utviklingen viser at prestene har fått noen færre gudstjenester og kirkelige handlinger pr år i løpet av perioden. Dette skyldes også at antall menighetsprester økte i denne perioden fra 1 139 i 1998 og til 1 240 i 2002. Dette tilsvarer 188 gudstjenester og kirkelige handlinger pr prest i 1998 mot 167 i 2002.

Dette behøver ikke å bety at prestene dermed har fått mindre å gjøre mht gudstjenester og kirkelige handlinger, men at en har lagt mer arbeid inn i de enkelte gudstjenestene og kirkelige handlingene eller at prestene har kunnet prioritere andre områder. Dessuten har arbeidsgiverne for prestene arbeidet for at prestene skal få oppgaver som til sammen skal kunne utføres innenfor normal arbeidsuke, jf. også fritidsavtalen. Kurven nedenfor gir ikke et fullstendig bilde av omfanget av prestenes arbeid, men et bilde av utviklingen når det gjelder antall gudstjenester og kirkelige handlinger i Den norske kirke i denne perioden.

Tab. 10: Totalt antall gudstjenester og kirkelige handlinger i Den norske kirke 1990 - 2002

Tab.11: Antall kirkelige handlinger og gudstjenester

Antall	1998	2000	2002	Endring 98/02
Døpte	48462	48022	44136	-8,9
Konfirmerte	37870	37330	38250	1,0
Vigsler	13189	14041	12690	-3,8
Forbønn vigsler	208	221	205	-1,4
Gravferder	42002	41531	41531	-1,1
Sum	141731	141145	136812	-3,5
Gudstjenester	72094	71300	69960	-3,0
Sum	213825	212445	206772	-3,3

7 Barne- og ungdomsarbeid

7.1 Tiltak for barn og unge

Den kirkelige statistikken er svært mangelfull når det gjelder omfanget av tiltak for barn og unge og oppslutningen om disse. Mye av arbeidet foregår dessuten ofte ikke i regi av menighetsrådet, noe anses som en del av de frivillige kristelige organisasjonens virksomhet og noe foregår gjennom ulike former for samarbeid. Nedenfor tas med noen tall som ligger inn under menighetsrådets virksomhets- og økonomiansvar og som foregår i regi av menighetsrådet. Svært mye av barne- og ungdomsarbeidet, for eksempel speiderarbeidet, søndagsskolene, TenSing, KRIK osv. ivaretas og foregår i regi av de kristelige organisasjonene. Uten den innsatsen som disse organisasjonene har lagt ned ville nok omfanget av dette arbeidet vært betydelig mindre. Det er derfor en utfordring for Den norske kirke og de mange organisasjoner som arbeider innenfor denne å få en bedre og bredere registrering av dette arbeidet.

Kontinuerlige/regelmessige tiltak for barn opp til konfirmasjonsalderen, gjelder faste tiltak som avholdes ukentlig eller månedlig. Avgrensede tiltak er enkeltarrangement eller tiltak som

foregår for over en begrenset periode. Tallene nedenfor kan bare gi en liten pekepinn, for det er mange sokn som ikke har rapportert eller som har rapportert mangelfullt. Tallene er derfor sannsynligvis langt høyere. Til sammen rapporteres det om 5 200 kontinuerlige tiltak med over 100 000 samlinger og 1,8 millioner deltakere på disse samlingene. Videre er det 4 800 avgrensede tiltak for barn og unge med 8 700 samlinger og vel 225 000 deltakere. Tabellen viser at til hvert kontinuerlige tiltak er det 19 samlinger med gjennomsnittlig 18 deltakere hver gang. Bjørgvin bispedømmeråd rapporterer om en økning på 9% når det gjelder antall tiltak og når det gjelder deltakelse mht. kontinuerlige og avgrensede tiltak i 2003. Oppgangen skyldes i stor grad satsingen dette året, som ble proklamert som "Barneåret".

Tab. 12: Kontinuerlige og avgrensede tiltak for barn og unge 2002. I parentes tall for 1998¹⁸

	Ant. Tiltak	Ant. samlinger	Ant. deltakere	Ant. samlinger pr. tiltak	Gj.snittlig ant. deltakere pr samling
Kontinuerlige tiltak for barn	3834 (4701)	75299	1317524	20	17
Avgrensede tiltak for barn	3432 (3673)	6226	152319 (119250)	2	24
Kontinuerlige tiltak for unge	1367 (1643)	25580	530715	19	21
Avgrensede tiltak for unge	1370 (1865)	2507	73823 (61726)	2	29
Sum kontinuerlige tiltak	5201 (6344)	100879	1848239	19	18
Sum avgrensede tiltak	4802 (5538)	8733	226142	2	26

Menighetene rapporterer om at det i 2002 var ca 15 000 frivillige ledere og medhjelpere engasjert innen barnearbeidet og ca 10 000 innen ungdomsarbeidet. Tallene i 1998 lå på henholdsvis 14 500 og 7 400. Se nærmere i kap. 8.

Å styrke kirkens arbeid blant barn og unge er et mål for satsingsområdene Dåpsopplæring og Ung i kirken. De menigheter som prioriterer stillingsressurser på dette feltet, oppnår resultater. Samarbeid med organisasjoner om ledertrening, lederkurs for fjorårskonfirmanter, samlinger for ungdom, opplegg på tvers av menighetsgrenser, leire, nye aktivitets- og samværsformer med ulik profil, samler mange steder mange ungdom. Erfaringsutveksling om hva som fungerer i barne- og ungdomsarbeidet synes å kunne inspirere andre menigheter til å finne ressurser og ta i bruk metoder og arbeidsformer som engasjerer barna og de unge.

Ungdomsråd, ungdomsting er nå etablert i 10 av 11 bispedømmer. Ungdommens kirkemøte fremstår som et viktig arena og signalene derfra er viktig for kirken og for dem som driver ungdomsarbeid i menigheter og i organisasjoner. Rapportene tyder på at ungdomsarbeidet er i ferd med å få et oppsving mange steder, men at det er vanskelig å dokumentere omfanget av disse aktivitetene, da mye av denne virksomheten rapporteres gjennom de organisasjoner som disse er tilsluttet. Den kirkelige aktiviteten på høyskoler og universitet knyttet til studentprester o.a. utgjør også mange steder et betydelig omfang. Ungdommenes betydning for Den norske kirke og deres plass i kirken er blitt tydeligere, bl.a. deres plass og rolle i Kirkemøtet, i Kirkerådet og i bispedømmerådene.

7.2 Dåpsopplæring/trosopplæring

Omfanget av dåpsopplæringen i norske menigheter er vanskelig å måle og vanskelig å avgrense i forhold til andre tiltak. Mye av denne opplæringen skjer også i et samarbeid med de kristelige organisasjonene.

¹⁸ For nærmere gjennomgang av Kirkelig årsstatistikk for 1998, se P. Tanggaard i Tallenes tale 1999 s. 143 – 166.

I Stavanger har for eksempel ca 1/3-del av menighetene dåpsskole, men hvor mange som har deltatt eller hvor stor andel av det aktuelle årskullet dette utgjør, foreligger det ikke opplysninger om. En god del menigheter opplyser om at nesten samtlige 4-åringer i soknet får utdelt "Min kirkebok", "Barnas kirkebok" eller tilsvarende, men hvor stor andel av 4-åringene på landsbasis som får boken vet vi mindre om. Det vil være en stor utfordring i forbindelse med trosopplæringsreformen og få kartlagt omfanget langt bedre enn det som inntil nå har vært mulig. Stortinget har bevilget midler til reformen som vil bli iverksatt i en god del forsøksmenigheter i løpet av 2004 med sikte på at alle menighetene skal kunne tilby alle døpte fra 0 til 18 år et tilbud om dåpsopplæring innen 5 – 10 år.

Dette er en gedigen utfordring som vil kreve svært mye av menighetene, menighetenes ansatte og de frivillige kristelige organisasjonene i de kommende årene.

En trosopplæring med samisk perspektiv.

Mangelen på stillinger for å ivareta samiske perspektiver ved dåpsopplæringen har vært en vesentlig svakhet ved grunnleggende utviklingsarbeid innenfor samisk kirkeliv.

Trosopplæringsreformen har gitt samisk dåpsopplæring muligheter som ikke var der tidligere. Takket være nyopprettet stilling innenfor samisk kirkeliv sentralt og midler i 2003 til et forprosjekt til trosopplæring kunne det satses konkret på formell kompetanseheving for flere samiske personer samtidig i et to-årig prosjekt.

Samisk dåpsopplæring/kirkeliv har behov for samiske fagpersoner, som kan veilede samisk og norsk kirkeliv på bispedømme- og menighetsnivå.

Utfordringen i dåpsopplæringen er å gi barn og unge med samisk tilknytning en trygg kulturell og kristen identitet, uavhengig av deres geografiske bosted. Det betinger en målrettet satsing på å rekruttere personer med samisk kultur- og språkkompetanse.

Samisk dåpsopplæring må ha tospråklighet i kirkens opplæring som en normalsituasjon, og budsjettere ut i fra det.

7.3 Skole – kirke

Mange av bispedømmerådene tar i sine rapporter opp samarbeidet skole – kirke, og gir uttrykk for at samarbeidet mange steder er svært godt og at det har fått en oppsving. Skolene etterlyser samarbeid med den lokale kirke, og der kirken makter å prioritere denne kontakten, skjer det mye spennende. Hamar bispedømme utfordret skolene til å arrangere pilegrimsvandring i forbindelse med 850-års feiringen, og sendte ut skolepakken til 350 grunnskoler med tilbud om samarbeid. Oppslutningen var stor.

Tallmaterialet på området er imidlertid svært begrenset, og det er en god del menigheter som ikke har rapportert inn tall. Det vil si at antallet sannsynligvis er en god del høyere. Det er derfor vanskelig å vite noe sikkert både om omfanget og om utviklingen, men det begrensede materialet synes å vise stor grad av stabilitet på flere av områdene.

Tab. 13: Oppslutningen om barnehage- og skolegudstjenester, kirkebesøk og skolebesøk

	Gudstjenester/besøk		Antall deltakere	
	1998	2002	1998	2002
Barnehagegudstj.	1667	1616	142000	134000
Skolegudstj.	4180	4047	712000	760000
Barnehagebesøk	2086	2162	51580	
Besøk i barnehage	3150	2844	56249	
Besøk i kirken	4783	4598	111008	
Besøk i skolekl.	7533	6716	214251	

I 2002 var det til sammen over 5600 barnehage- og skolegudstjenester med til sammen ca 900 000 deltakere. Dette tilsvarer at det i gjennomsnitt var 83 deltakere til

stede ved hver barnehagegudstjeneste mot 87 i 1998, og 188 deltakere ved skolegudstjenestene mot 186 i 1998. Det var over 5 700 barnehage- eller klassebesøk i kirken og det var 9 500 besøk i barnehage eller i skoleklasse ved prest, kateket eller annen menighetsarbeider. Selv om tallene er mangelfulle gir de en antydning av nivået.

Utfordring: Å opprettholde og utvikle samarbeidet kirke/skole

8. Diakoni

Også på dette feltet er tallmaterialet begrenset og tallene må tas med en stor klype salt, men det er de tall som menighetene har rapportert inn. Omfanget og innsatsen på det diakonale feltet er det vanskelig å måle. Mye av den diakonale virksomheten lar seg ikke fange inn i tallopgaver og mye foregår i regi av frivillige medarbeidere, av diakonale institusjoner og stiftelser, som betrakter seg som en integrert del av Den norske kirkes diakonale virksomhet.¹⁹ Omfanget at dette mangfoldige arbeidet er ikke reflektert inn her.

Kontinuerlige tiltak er tiltak som holdes ukentlig eller månedlig, mens avgrensede tiltak er tiltak av engangskaraktter eller som pågår en begrenset periode. Antall deltakere gjelder det totale deltakerantallet for samtlige samlinger. Under sykebesøk/husbesøk ved prest eller annen ansatt inngår ikke samtaler i forbindelse med kirkelige handlinger.

Tab. 14: Diakonale tiltak m.m.

Diakonale tiltak	Antall tiltak		Totalt antall deltakere
	1998	2002	
Kontinuerlige tiltak	6115	3201	836162
Avgrensede tiltak	3041	2650	144018
Sykebesøk/husbesøk	72491	63965	
Frivillige medarbeidere	16000	18406	

Tallene synes å vise at antall kontinuerlige tiltak har gått svært mye ned i løpet av disse årene, men det må understrekes at tallene er mangelfulle.

Den diakonale profilen synes å være i en endringsfase. Selv om det tradisjonelle

diakonale omsorgsarbeidet står sterkt mange steder, utfordres stadig diakonien mot "nye" oppgaver og arbeidsformer både i menigheten, i lokalsamfunnet og internasjonalt. Aktuelle utfordringer er bl.a. ensomhet, skilsmisser, samlivsbrudd, vold, flyktninger, fellesskapsbaserte tiltak, ungdomsdiakonale tiltak, sorggrupper, menneskerettighetsarbeid, hiv/aids, rusproblematikk, helse/kirke, integrering av funksjonshemmede. Særlig synes det å være en sterkere vektlegging av ungdomsdiakonale tiltak. I mange menigheter er ungdommen engasjert i fasteaksjonen. Ledelse og organisering av det diakonale arbeidet er en viktig oppgave for diakonene. Når mange menigheter ikke har diakon eller diakoniarbeider, hemmes også rekrutteringen og utrustningen av de frivillige medarbeiderne. Som det går frem nedenfor i tabell 19 er det kun 187 diakoner ansatt i menighetene, samt noen diakoniarbeidere. De diakonale utfordringene er store, men "arbeiderne er få". Et pulserende og rikt diakonalt arbeid synes å være avhengig av at menighetene har diakon eller diakoniarbeider som kan organisere og legge forholdene til rette for frivillig diakonal innsats og "utruste de hellige til tjeneste". Noen bispedømmer rapporterer om at mange menigheter har diakoniutvalg. 60 av 65 menigheter i Nord-Hålogaland har diakoniutvalg.

¹⁹ Olav Helge Angell ved Diakonhjemmets høgskolesenter laget i 2000 en oversikt over den kirkelige institusjonsdiakonien i Norge knyttet til helse- og sosialsektoren. Til sammen var det 162 institusjoner med ca 69 000 plasser (6 000 døgnplasser), som utgjør 8% av det samlede institusjonstilbudet. 25% ble drevet av menigheter og 50% av organisasjoner og stiftelser innenfor Den norske kirke. Ca 6 000 årsverk arbeidet innen institusjonsdiakonien.

Kirkemøtets hovedtema i 2003 om "En tjenende kirke" fokuserte bl.a. institusjonsdiakoni, ungdomsdiakoni, familiararbeid og utfordringen var en mer livsnær og djerv diakoni. Høsten 2003 ble det inngått en avtale med Helsedepartementet om prosjekter innen helse – kirke, som skal fokusere samarbeidet mellom den offentlige helsetjenesten og kirkens diakoni.

Utfordring:

Å forene kreftene i de diakonale miljøer både nasjonalt og lokalt.

På det lokale plan er utfordringen å drive et systematisk og kreativt arbeid i forhold til å rekruttere og inspirere frivillige.

9. Medarbeiderskap

Et område som Kirkemøtet har vedtatt som satsingsområde for perioden er medarbeiderskap. Flere av bispedømmerådene bl.a. Tunsberg bispedømmeråd rapporterer om menighetenes engasjement med å rekruttere og utruste de frivillige og legge til rette for medarbeiderskap. Ikke minst er mange opptatt av hva som bidrar til og hva som hindrer frivillighet. Flere kursopplegg, har fokusert de ansatte ansvar og rolle med hensyn på ledelse av frivillige.²⁰

Dette er et område som det er vanskelig å kartlegge. Hva skal tas med og hvor mye og hva slags frivillig arbeid skal regnes med? Mange av kirkens medlemmer utfører en utstrakt innsats "på egen hånd" uten at en er utfordret av menigheten/menighetsrådet til oppgaven. Dåpsforeldre og faddere gjør ofte en stor innsats Rapporterte, men altså mangelfulle tall, viser at det var 18 400 frivillige medarbeidere innen diakonsektoren og 15 000 innen barne- og ungdomsarbeid i 2002. Det er også et stort antall frivillige medarbeidere som legger ned et betydelig arbeid på andre områder innen menighetsarbeidet. I utvalg og komiteer under menighetsrådet var for eksempel 42 000 engasjert. Hvor mange som er engasjerte og hvor mange årsverk som legges ned av frivillig innsats i et menighetsbyggende arbeid, er det svært vanskelig å si noe sikkert om. Aktuelle felter her er dugnadsinnsats på ulike områder, utdeling av menighetsblad, gudstjenestearbeid (kirkeverter, klokkertjeneste, tekstlesere, leke gudstjenesteledere m.v), kirkekaffetjenesten, kulturarbeid, besøkstjeneste osv. På dette feltet ville det være ønskelig å foreta en undersøkelse i et utvalg av menigheter for å få en oversikt over hvor mange som er engasjerte, på hvilke felter og hva dette utgjør i årsverk.

Utfordringen: Å få en bedre og bredere kartlegging av omfanget av det frivillige arbeidet i menighetene, bl.a. hva dette utgjør i antall årsverk.

10. Annet menighetsarbeid

Det er begrenset hva som skal rapporteres inn via den kirkelige årsstatistikken. Nedenfor tas med noen områder som det til en viss grad foreligger noe statistikk om. Områdene kan være svært sentrale i kirken, og må derfor ikke forstås som noe menighetene kan gjøre dersom de har tid eller ressurser til det. Bl.a. handler misjon og økumenikk om kirkens vesen og kjerneoppgaver.

Rapporter tyder på at menighetene er kreative og tar i bruk nye arbeidsformer, møteformer og aktiviteter, både overfor barn, familier, ungdom og eldre, som mange steder synes å ha en oppsiktsvekkende stor oppslutning.

²⁰ Bl.a. Rapporten fra utviklingsprogrammet: "Frivillig medarbeiderskap i menigheten", KR 1998

10.1 Kirkemusikk – konserter – kirken som kulturbærer

Hele dette feltet synes å ha en økt oppmerksomhet og oppslutning. Det gjelder kirkekonserter, kirkemusikkfestivaler, kor, åpne kirker med lystenning, kulturarrangementer, kulturfestivaler, den kulturelle skolesekken osv. Selv om tallmaterialet er mangelfullt, viser de tall som foreligger at det har vært en økning mht. konserter og antall tilhørere fra 1998 til 2002. Antall kor og musikkgrupper og medlemmer av slike har bare hatt en mindre nedgang. Men også her er tallene mangelfulle. I gjennomsnitt var det 141 deltakere (besøkende tilhørere og utøvende kunstnere) på en konsert i 2002 mot 150 i 1998. Dette gjelder konserter som menigheten selv har arrangert og ikke når kirken har vært utleid til andre. I gjennomsnitt var det 26 medlemmer med i barne- og ungdomskorene og 20 medlemmer i kor for voksne. I gjennomsnitt er det 1,5 kor pr sokn. Hamar bispedømme arrangerte barnekorfestival med 400 barn som generalprøve til feiringen på Domkirkeodden 1. pinsedag.

Tab. 16: Konserter og kor

	1997	2002
Konserter	5414	5648
Deltakere	792140	798604
Barne- og ungd.kor	1328	1228
Medlemmer	32418	31786
Voksenkor	878	811
Medlemmer	16894	16008

Den norske kirke har mange svært dyktige kirkemusikere, kor, solister og instrumentalister innenfor et bredt spekter av aldersgrupper og genrer. Dessverre er rekrutteringen til kirkemusikeryrket ikke tilfredsstillende, men ulike tiltak er satt i gang i et samarbeid mellom Kirkerådet, KA og aktuelle utdanningsinstitusjoner og yrkesorganisasjoner. Med

kulturmeldingen som legger opp til satsing på det kirkemusikalske feltet, er det grunn til å ha forhåpninger om at dette området vil videreutvikles. Kirkerådet har også engasjert Norske Kirkeakademier til å utarbeide en kulturmelding for Den norske kirke. Den kirkemusikalske virksomheten representerer en rikdom både i menighetene og i kulturlivet for øvrig. Kirkens musikkliv synes å være et viktig arnested for mye av det øvrige musikkliv, også populærmusikken. Mange av Norges sentrale musikere, solister og kor har sin bakgrunn i TenSing og det kristelige barne- og ungdomsarbeidet.

Utfordring: Bygge broer, samarbeid og dialog mellom tradisjonell og nye kulturaktiviteter og kirken

10.2 Voksenundervisning

I mange menigheter er det bibelgrupper, samtalegrupper og andre grupper og foreninger (kirkeringer m.v.) som møtes jevnlig og som spiller en viktig rolle i menighetens liv. I gruppene foregår trosopplæring for voksne knyttet til et felleskap som inspirerer og utfordrer medlemmene til tro og tjeneste. Mange slike grupper fungerer uten at tilknytningen til menigheten nødvendigvis er så formalisert, (slike grupper oppstår gjerne vet at noen blir enige om å komme sammen) og det er vanskelig å anslå hvor mange slike grupper som er tatt med i oversikten nedenfor.

Tab. 15: Antall bibelgrupper m.v

	1998	2002
Bibelgrupper	2903	2660
Andre gruppe/foreninger	5059	3988
Menighetsskole, kurs	1005	1413

Tallene gir likevel et lite bilde av omfanget av slike grupper. I gjennomsnitt var det med 9 personer i hver gruppe, gruppene hadde 55 000 samlinger og møtes i gjennomsnitt 8 ganger i året. Her er ikke grupper innen diakoni eller ungdomsarbeid tatt med, (de er i hovedsak tatt med under kap. 8 og 7.1, jf. tab. 12 og 14). Tallene synes å vise en viss nedgang for slike grupper, men at antall kurssamlinger

og antall deltakere på slike har økt. På menighetsskoler, kurs og samlinger som gjelder voksenopplæring og medarbeiderfostring var det 40 000 deltakere.

Alphakurs

Svært mange av bispedømmerådene rapporterer om en stor oppslutning om Alphakurs også fra personer fra den brede folkekirken. Dette er et innføringskurs i kristen tro for voksne som går over et par måneder. Ca 1/3-del av menighetene i Oslo arrangerte Alphakurs i 2003, i Stavanger har 60 menigheter arrangert slike kurs med til sammen over 6000 deltakere. Også andre tilsvarende tiltak for å skape tilhørighet, fremme vekst og utruste til tjeneste gjennomføres i en god del menigheter.

10.3 Misjon

829 menigheter rapporterer om at de har misjonsprosjekter i andre land mot 627 i 1998, 110 har andre samarbeids- og solidaritetsprosjekter med kirker i andre land mot 129 i 1998 og 253 har vennskapsmenigheter i andre land mot 210 i 1998.

Det er særlig antall forpliktende misjonsprosjekter som menighetene har påtatt seg som har økt. Avtalene er godt fordelt mellom bispedømmene. I Stavanger har 76% av menighetene en eller flere misjonsavtaler om forpliktende engasjement med en eller flere misjonsorganisasjoner, mens flere andre bispedømmer rapporterer om at godt over 50% av menighetene har inngått slike forpliktende avtaler. Dette er på mange måter et resultat av Samarbeidsrådet for menighet og misjon, som feiret 25-års jubileum i 2003. Misjonerende menigheter har fått fotfeste i menighetene og er ikke bare en sak for de frivillige misjonsorganisasjonene. Både på lokalt, regionalt og sentralt nivå skjer misjonsarbeidet i et nært samarbeid med misjonsorganisasjonene. Alle bispedømmer har misjonskonsulenter i halv eller i hel stilling, med unntak av Hamar som har en "internasjonal konsulent" men med misjon som et av arbeidsfeltene.

Mange menigheter er opptatt av menighetsvekst/ -utvikling. Innhenting av konsepter, ideer og inspirasjon fra andre land er sterkt tiltagende. Konseptene bærer imidlertid ofte med seg en kirketenkning og praksis som er lite kontekstuel tilpasset. For å møte denne utfordringen ble det i 2003 startet et tre-årig prosjekt "Menighet i bevegelse". Prosjektet legger vekt på kulturanalyse og kirkeforståelse og ønsker å bidra til å forstå og svare på de utfordringer det er å være "en misjonerende menighet" i en ny tid.

10.4 Økumenikk

Få av bispedømmerådene rapporterer om det lokaløkumeniske arbeidet, men mange nevner det økumeniske arbeidet som i hovedsak skjer på nasjonalt eller internasjonalt plan. Norges kristne råd, biskopene m.fl. er engasjert på et bredt spekter og tar opp mange økumeniske og internasjonale spørsmål, men nedslagsfeltet i menighetene synes ikke, ut fra tallmaterialet, å være så stort. Årsstatistikken viser at det er avholdt 1 349 økumeniske/tverrkirkelige gudstjenester, fellesmøter eller andre arrangement med til sammen 108 000 deltakere. Lokaløkumenikken har tallmessig ikke utviklet seg så mye. I 1998 var 1 228 slike økumeniske samlinger med til sammen 119 100 deltakere. Det kan tyde på at dette arbeidet ikke har vært så høyt prioritert eller at engasjementet ikke har vært så stort, men det kan også være utslag av likegyldighet eller spenninger mellom de kristne trossamfunnene på stedet. En skulle anta at de mange økumeniske fellesarrangementer som fant sted i forbindelse med 2000 års jubileet hadde skapt grobunn for fortsatt økumeniske tiltak, men det statistiske materialet

tyder ikke på at så har skjedd. Annen pinsedag synes imidlertid å fremstå som en dag som gradvis får preg av mer økumeniske gudstjenester.

Disse tall gir imidlertid på langt nær et bilde av det omfattende økumeniske arbeidet som Den norske kirke deltar i. Det er et omfattende nettverk av forpliktende kirkefelleskap og et økumenisk engasjement lokalt, på bispedømmeplan, nasjonalt, nordisk, europeisk, konfesjonelt (som luthersk kirke og medlem av LVF) og innenfor KV. Den norske kirke er også engasjert i felles tiltak med andre trossamfunn i Norge. Dette blir mer og mer aktuelt ettersom de inter-religiøse spørsmålene gjør seg mer gjeldene på den offentlige dagsordenen. Dessuten har Den norske kirke gjennom oppfølging av bilaterale dialoger etablert viktige nettverk med Porvoo-kirkene, Leuenberg-kirkene og metodistene i Norge. Det er en særlig utfordring å følge opp disse avtalene med konkrete besøk og en utvekslinger, både lokalt, på bispedømmeplan og nasjonalt. Den norske kirke fremtrer som en konfesjonell nasjonalkirke i et økumenisk og globalt fellesskap. Lokalt merkes det også at det økumeniske klimaet er i ferd med å bli mer åpent, særlig blant de yngre generasjoner. Hvorvidt dette skyldes et genuint økumenisk sinnelag, eller et utslag av likegyldighet, er det vanskelig å si noe om. Sammenhengen mellom nasjonal og lokal økumenikk er sammensatt og intrikate. Dette er et langsiktig arbeid for å bygge ned murer mellom kirkesamfunnene. Effekten av dette arbeidet vil en bare i begrenset omfang kunne lese ut av statistikkene fra det ene året til det neste.

”Ungdom lever økumenisk” – sies det. Ungdom ikke bare *er* økumeniske, men de *lever* økumenisk. Blant ungdom i Norge bygges barrierene mellom de forskjellige kirkesamfunnene stadig ned, og hos ungdom finner vi en økumenisk grunnholdning. Både lokalt og nasjonalt skjer det stadig ulike typer samarbeidstiltak/ arrangementer der ungdom fra ulike typer kirkesamfunn er representert. Mange av disse nettverkene er løse organisert enn det man tradisjonelt er vant til, og de personlige relasjonene kan være viktigere enn organisasjonsstruktur. Et tydelig trekk er at ungdoms økumenisk praksis i stor grad handler om relasjoner. Gode sosiale miljøer kan være mer bestemmende for valget av hvilken menighet man går i, enn teologi. Dette utfordrer både Den norske kirkes selvforståelse og økumeniske arbeid slik det tradisjonelt har blitt drevet.

Religionsdialog

Et annen område gjelder dialoger og samtaler med andre religioner og livssynssamfunn. *Samarbeidsrådet for tros- og livssynsspørsmål* er opprettet for bl.a. å ”fremme gjensidig forståelse og respekt mellom tros- og livssynssamfunn” og ”å arbeide for fremme av likestilling mellom tros- og livssynssamfunn”. Ikke minst i kirke/stat-prosessen er det viktig å ivareta gode relasjoner til de religiøse minoritetene.

Utfordringer: Implementeringen av inngåtte avtaler bør fokuseres

Det er viktig for fremtiden å skape et godt samtaleklima både eksternt og innad i kirken om religionsmøte.

10.5 Kirke – samfunn

Kirkens arbeid og engasjement innen samfunnsspørsmål er det vanskelig å gi noen oversikt over både kvantitativt og kvalitativt.

Kirkens engasjement i samfunnsspørsmål, menneskerettigheter, i miljøspørsmål, vern om livet og skaperverket, forbruk og rettferd, samenes rettigheter, hiv/aids-epidemien, kirkens rolle i forsoning og spørsmål som angår krig og fred, sårbarhet og sikkerhet, etisk handel

m.v., utgjør en viktig og vesentlig del av kirkens arbeid. Særlig spørsmålet om ”grønne menigheter”, forbruk og rettferd, tema rundt vold og kirkens rolle for å bidra til å skape gode lokalsamfunn, trygge ungdomsmiljøer osv., synes å ha stått i fokus, selv om det er vanskelig på bakgrunn av rapportene fra bispedømmerådene å si noe nærmere om omfanget av dette engasjementet og nedslagsfeltet i lokalsamfunnet. I rapporten ”Grønn vekking? Kirkefolkets forhold til miljøutfordringene”, 2001 utarbeidet av P.K. Botvar var 9,5% av de kirkeaktive i Den norske kirke med i miljøbevegelsen mot 3,7% av befolkningen. Hans oppsummering er at ”folk knyttet til ulike tros- og livssynsorganisasjoner allerede gjør en betydelig innsats for miljøsakene”. (s.21)²¹

Både på sentral- og lokalplanet lyder kirkens profetiske røst og stemmen høres i det offentlige rom, jf kap.3. Kirken fremstår som en viktig etisk premiss- og verdileverandør som mange kan identifisere seg med og som skaper stolthet over å tilhøre kirken. Men det er også en del som tar avstand fra en kirke som engasjerer seg politisk og som anser at kirken mer fremtrer som et politisk parti enn en kirke. I hvor stor grad dette har resultert i ut- eller innmeldinger i kirken, gir ikke statistikken svar på, men det vil alltid være slik at et stort engasjement i kirken for eller mot en sak, vil resultere i at noen melder seg ut i protest og andre melder seg inn av glede. Uansett vil det for kirken om den skal være en sann kirke, være nødvendig å engasjere seg i solidaritet overfor mennesker som lider, overfor fattigdom, undertrykkelse og vold, nettopp fordi den er kirke. Statistikken gir ikke noe bilde av i hvor stor grad og på hvilken måte menighetene engasjerer seg i slike etiske spørsmål ev. i samarbeid med andre organisasjoner, men det sier mer om statistikkens begrensninger enn om engasjementet. Dette engasjementet vil nok i en del menigheter ikke fremstår som en organisert del av menighetsarbeidet, men blir i sterkere grad ivaretatt av enkeltmedlemmer og grupper i menighetene.

Kirkens engasjement for samiske og urfolks rettigheter.

Ot. prp nr 53 (2002-2003) Lov om rettsforhold og forvaltning av grunn og naturressurser i Finnmark fylke (Finnmarksloven) ble offentliggjort 4. april 2003. De sentralkirkelige råd hadde en felles og omforent behandling av saken om Finnmarksloven fram mot Kirkemøtet 2003. Vedtaket fra et samlet kirkemøte var uttrykk for en solidaritetshandling med det samiske folk. Kirken synliggjorde evne og vilje til å følge opp forpliktelsene fra KM 1997, om forsoning og vern av samenes rettigheter som urfolk.

I det samiske samfunn ble kirkens engasjement i og støtte til saken om Finnmarksloven lagt merke til og svært godt mottatt.

De to store internasjonale konferansene sommeren 2003; KEK i Trondheim og LVF i Winnipeg, Canada gav begge rom for urfolksperspektivet. Det som fra Samisk kirkeråds synspunkt var nytt, var en bedre forståelse generelt om at saken er viktig for hele kirken.

Utfordringer: Viktig å arbeide mer med det teologiske fundamentet for engasjementet (hvor nødvendig det er for en ”sann kirke”, samt skape større synlig sammenheng mellom engasjementet lokalt, regionalt og nasjonalt. Det er behov for informasjonsutveksling og tydeliggjøring/ bevisstgjøring av sammenhengene.

²¹ I KIFO-rapporten ”Gud og grønne skoger” konkluderer Botvar med at ”Arven fra pietismen gjør kristne mennesker til potensielt miljøvennlige forbrukere.”

10.6 Kommunikasjon og informasjon

Menighetsbladet har vært og er en viktig lokalkirkelig informasjonskanal. Praktisk talt alle landets husstander mottar jevnlig et av landets 500 menighetsblader, som utgis av en eller flere menigheter sammen. Medlemsundersøkelsen "Folkekirke 2000" (utført av Stiftelsen Kirkeforskning vinteren 2000) dokumenterer at over 70 prosent av kirkens medlemmer leser menighetsbladet fra sin lokale menighet. Det skjer en stadig kvalitetsheving av menighetsbladene, og mange av dem har aktuelt stoff om tro og liv skrevet og presentert på en leseverdig måte.

Stadig flere menigheter har egne sider på internett og formidler på denne måten informasjon om gudstjenester og kirkelige handlinger og om kirkens aktivitetstilbud. Regionalt og sentralt i kirken er nettsatsingen knyttet opp i nettportalen www.kirken.no, som i 2003 hadde mer enn 400.000 besøkende. Her kunne også hele IKT-arbeidet tas med, både mht. aktuell status og strategien videre.

I og med startskuddet for nysatsingen på trosopplæring i 2003 er Den norske kirkes kommunikasjonsevne satt høyt på dagsordenen. Kompetanseutvikling og ressursbruk på feltet informasjon og kommunikasjon er lite utviklet i vår kirke, og for at trosopplæringsreformen skal lykkes trengs en kommunikasjonstenkning. Kanskje er ikke utfordringen først og fremst valg av informasjonskanaler, men økt bevissthet hos kirkens ansatte og tillitsvalgte om deres ansvar for at enhver presentasjon av kirkens budskap og kirkens tilbud skal bli forstått og tatt imot. Dette handler totalt sett om hvordan kirken fremtrer lokalt, og utfordrer dermed lokalmenighetene til en kommunikasjonsstrategisk gjennomgang av tilvante arbeidsformer og tankemønstre.

11 Kirkens organisasjon

11.1 Forholdet menighetsråd – fellesråd, embete og råd, lokalkirken – sentralkirken.

Tallmaterialet på disse områdene er begrenset. Når det gjelder menighetsråd, er det for perioden 2001- 2005 valgt inn 8 500 medlemmer og 6 300 varamedlemmer. 58% av medlemmene og 60% av varamedlemmene i menighetsrådene er kvinner, og vel 6% er unge under 30 år. Nesten ¾-deler av medlemmene er nye, noe som tilsier en stor utskifting av medlemmer.

Erfaringer fra det å sitte i menighetsråd eller fellesråd, og deres erfaringer i forhold til andre organer i kirken, kan vanskelig leses ut av statistisk materiale, men signalene fra ulike hold i kirken, også fra bispedømmerådene, er tydelige. Det er en viktig oppgave både å rekruttere og dyktiggjøre "det myndige lekfolk", slik at kirken får dyktige og engasjerte rådsmedlemmer. Men dette har også sammenheng med rådenes oppgaver og rammebetingelser. Ikke minst er det et sterkt ønske om å finne løsninger på ulike områder som gjør arbeidet meningsfylt og hindrer motsetninger og konflikter i kirken. Enkelte steder opplever en spenning og unødvendig rivalisering mellom menighetsråd og fellesrådet, mellom menighetsråd og stab og mellom menighetsråd og prestetjenesten. mht. ansvar og oppgaver. Menighetsrådene opplever i disse tilfellene at de overstyres av fellesrådet og begrenses i deres myndighetsutøvelse, og fellesrådene, som ofte er mer opptatt av effektivisering og økonomistyring, opplever at menighetsrådene ikke tar sitt ansvar på alvor. Dette skaper et dårlig klima for samvirke og samarbeid. Selv om fellesrådet består av menighetsrådsmedlemmer, blir resultatet ofte preget

av unødvendig rivalisering med den følge at fellesrådet ikke oppleves som menighetsrådenes serviceorgan, men heller som deres forhandlingsmotpart. Andre steder er det forholdet mellom menighetsrådet og presten som preges av motsetninger. Hvor omfattende og alvorlige disse tendensene til konflikter er, er det vanskelig å få inn gode tall for, men de er ikke helt fraværende og må derfor tas på alvor.

Slike tilløp til motsetninger legger ofte beslag på svært mye av rådernes og de ansattes tid, noe som igjen går ut over det løpende arbeidet med å bygge menighet. Ønsket om å finne frem til hensiktsmessige løsninger mht. organisering, bedre samordning av arbeidsgiveransvaret, målrettede tjenesteordninger som skaper engasjement og trivsel lokalt osv., kommer derfor stadig mer tydelig til uttrykk. Men her ligger også en viktig oppgave lokalt med å klargjøre ansvars-, rolle- og oppgavefordelingen mellom menighetsrådet og fellesrådet, mellom menighetsrådet og administrasjonen og samordningen i forhold til prestedtjenesten. Strukturen er skjør og uten velvilje og fleksibilitet fra alle parter, kan dysfunksjonene fort bli merkbare. Samspillet mellom rådene må bli bedre og ansvars-, rolle- og oppgavefordelingen tydeligere.

Mange bispedømmeråd rapporterer om stabsutviklingstiltak, medarbeidersamlinger, samlinger på tvers av tjenestegrupper, samlinger mellom prostene og kirkevergene. På dette feltet foregår det en god del utviklingsarbeid og forsøk knyttet opp mot nye samarbeidsløsninger, hensiktsmessig organisering osv. KA har arrangert kurs i konflikthåndtering og satser bredt på kompetanseutvikling og opplæring. En god organisering av arbeidet og et godt samspill mellom rådene, de ansatte og de frivillige, får ofte som resultat en velfungerende menighet både innad og utad og en dypde- og breddevirkning i menighetsarbeidet som viser seg i økt oppslutning.

Et annet felt som trenger en gjennomgang er Kirkemøtets/Kirkerådets, bispedømmerådernes, og KAs forhold og rolle overfor menighetene både mht. hvem har ansvar for hva, hvilke rundskriv og informasjon som skal sendes ut, hvem som skal ivareta ulike typer oppgaver, rådgivning, opplæring osv. Det er uheldig dersom vi får en kirkesituasjon der menighetene i for stor grad forholder seg kun til en instans.

11.2 Soknegrensar – soknestørrelser - menighetsdannelser

Ved innføring av ny kirkelov i 1997 ble det foretatt en rekke endringer og justeringer av soknegrensene, bl.a. som følge av at ordningen med kapelldistrikt opphørte. De påfølgende år ble det også foretatt en del reguleringer med sammenslåing eller deling av sokn og prestegjeld samt opprettelse av noen nye prostier. De siste årene har det imidlertid vært lite bevegelse på dette området. I 2002-03 ble det kun foretatt en sammenslåing av to prestegjeld til ett, og i 2003-04 er tre prestegjeld slått sammen i tillegg til at to sokn er sammenslått til ett. Samtidig har det funnet sted deling av to sokn, og i begge tilfeller er det relativt små sokn som er skilt ut. Bispedømmerådene har fått delegert ansvar for soknereguleringer og erfaringene de siste årene tyder på noe ulik praksis mellom bispedømmene både når det gjelder kriterier for soknedeling/sammenslåing og administrative ordninger knyttet til dette.

Dagens soknegrensar er i stor grad trukket opp i en tid med et helt annet bosettingsmønster enn i dag og med en annen type kommunikasjon. Dette framkommer tydelig når vi ser på de store forskjellene i medlemstall mellom soknene (se tabell 1). F.eks har 1/3 av alle sokn færre enn 1000 medlemmer. Innføringen av fellesråd i tillegg til menighetsråd gjør også at en

mange steder har flere enheter og rådsorganer enn strengt talt nødvendig sett i forhold til medlemstall og geografi.

I kirkeloven er Kirkemøtet gitt myndighet til å foreslå retningslinjer for kirkelig inndeling. Reformgruppen har fått i oppdrag bl.a. å se på hvordan Den norske kirke kan organiseres på best mulig måte, herunder den kirkelige inndeling og oppgavefordeling mellom de ulike kirkelige nivå. Saken vil så bli fulgt opp av Kirkemøtet.

Et tema som enkelte steder fremstår som en økende utfordring er forholdet til etablering av mer eller mindre selvstendige menighetsliknende fopsamlinger/fellesskap eller foreningsmenigheter. Tendensen er tydeligst i Stavanger der flere nye slike fellesskap er dannet. Enkelte slike menigheter ønsker både å være en del av Den norske kirke struktur, som en kategorialmenighet eller spesialmenighet, og samtidig være en selvstendig forening eller menighet. En del menigheter har inngått avtaler med biskopen mht, tilsyn, rapportering osv, bl.a. Storsalen i Oslo (Staffeldtsgate) og IMI-kirken i Stavanger, og flere andre menigheter, særlig på sør-vest landet, holder på med drøftinger både internt og med stedets biskop med sikte på å finne frem til en avtale. Ordnings- og kirkerettslig er det imidlertid en rekke spørsmål som bør avklares. Kirkemøtet har ikke behandlet denne problematikken, som bl.a. må sees i lys av Kirkemøtets ansvar i henhold til kl § 24 med å foreslå retningslinjer for kirkelig inndeling. Foreløpig har det vært Bispemøtet som har drøftet saken. Det er viktig å finne frem til løsninger, ordninger og modeller som kan legge forholdene til rette for at slike foreninger kan finne sin plass innenfor Den norske kirkes struktur samtidig som de kan fungere som forholdsvis selvstendige foreninger. De kristelige organisasjonene har vært viktige plogspisser og representert et verdifullt supplement innenfor den offisielle kirkestrukturen og kirken vil fortsatt ha behov for et slikt engasjement, men det gjelder å finne ordninger som er tjenlige for kirkens oppdrag i en ny tid.

Både behovet for en gjennomgang av sokneinndelingen, størrelsen på sokn og forholdet til nye menighetsfellesskap, tilsier at disse spørsmål må utredes og tas opp med berørte parter og legges frem for Kirkemøtet så snart det er mulig.²²

11.3 Kirker – kirkegårder

Bispedømmerådene melder om at det er få nye kirker som er vigslet, kun 2 i Møre inkludert togkapellet, og en i Hamar, men det er en god del lokalt engasjement for å få godkjent ombygging eller utvidelse av kirken og delvis også utvidelse av kirkegårder. Det bygges en del kirker og mange sokn har arbeidet lenge for å få bygge kirke. Dessuten er det bygget en del bryggekapell og lignende.

Alle landets ca 1 700 kirker blir eldre og dessuten finnes det mange andre lokaler til kirkelig bruk, fjellkirker, bedehus, skoler, kirkebygg, kirkeruiner osv., noen brukes nesten ukjentlig, mens andre kanskje bare noen få ganger i året. Svært få kirker blir avhendet.

Det som går igjen som en smerte og frustrasjon er det manglende vedlikeholdet av kirkene og kulturverdiene på grunn av manglende økonomi, og vedlikeholdsbehovet øker etter hvert som årene går. Riksantikvaren har beregnet etterslepet av vedlikeholdet og utviklingsbehovet for kirkene til 6 – 8 mrd. kroner.²³ Behovet for å selge eller rive enkelte kirker eller finne frem til alternativ bruk av enkelte kirkene, har i løpet av den senere tid blitt aktualisert. Noen steder

²² Kirkefrådet har planlagt at saken skal frem for Kirkemøtet i 2005.

²³ Data lagt frem på kirkebyggkonferansen i Narvik april 2004 av Max Ingar Mørk

ligger kirken langt fra der folk bor og menigheten ønsker seg en ny og mer egnet kirke, andre steder ligger kirkene svært nær hverandre og det kan være behov for å se nærmere på en mer fleksibel utnyttelse av kirkene ev. salg eller riving, jf. sammenslåing av soknene i Bergen sentrum. Kirkemøtet vil ta saken opp med det første, bl.a. på bakgrunn av konsultasjonen i Narvik i april 2004. Styringsgruppen for det kirkelige reformarbeid er også i gang med å utrede aktuelle sider ved denne saken.

Når det gjelder landets ca 3000 kirkegårder, er det noen nyanlegg og en del utvidelser. Det har skjedd mye godt vedlikeholdsarbeid på mange kirkegårder, slik at de kan fremstå som verdige gravplasser for våre døde. Men det gjelder ikke bare for Den norske kirkes medlemmer. Kirkegårdene/gravplassene må utformes og forvaltes slik at de kan være egnet for alle som dør uavhengig av tros- og livssynstilhørighet. Spørsmålet om vigsling av hele eller deler av kirkegården i forhold til andre tros- og livssynssamfunn synes å være en problematikk som kirkegårdsmyndighetene ikke alltid er like oppmerksomme på.

12. Menighetenes økonomi

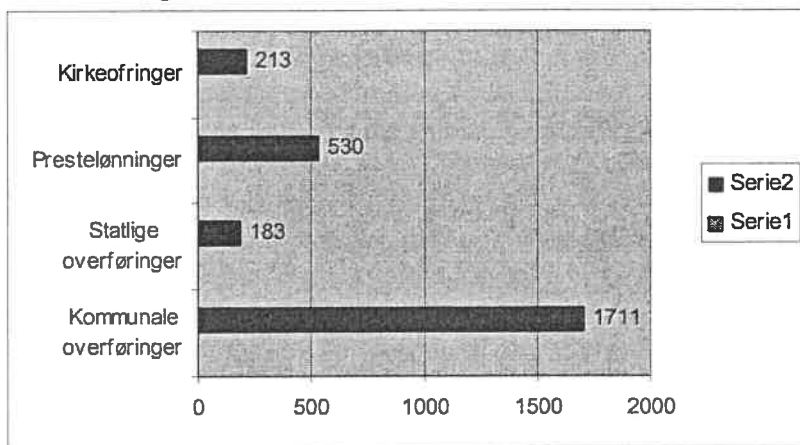
Omfanget av menighetenes aktiviteter må sees i sammenheng med den lokale kirkens økonomi og bemanning. De viktigste inntektskildene er de kommunale overføringene, de statlige overføringene (tilskudd) og prestelønningene, samt offer- og gaveinntekter som menighetenes selv samler inn. Til sammen beløp menighetenes inntekter seg i 2002 til 2 637 millioner kroner.²⁴ Inntektene går frem av oversikten nedenfor. Dette tilsvarer at 65% av menighetenes inntekter kommer fra kommunen, 7% fra statlige tilskudd, 20% er statlige prestelønninger og 8% er egne innsamlede midler. Da er ikke statlige bevilgninger til driften av sentralkirkelige organer eller bispedømmerådene tatt med. Tallene fraviker noe fra de tall som SSB og departementet har lagt frem, siden disse legger frem regnskapstall på fellelrådsnivå, og prestelønningene er heller ikke medregnet. Departementets oversikt viser at fellelrådernes inntekter beløp seg til 2 350 mill. kroner og at det kommunale bidraget utgjorde 1 780 mill. kroner.²⁵ I St.prp. nr 1 er bevilgningen for 2003 til kirken beregnet til 1 025,0 mill. kroner. Dette gjelder driftsutgifter til bispedømmerådene, biskopene, Kirkemøtet, Kirkerådet og Bispemøtet, inkl. en del tilskuddsposter; bevilgninger til prestetjenesten og Nidaros domkirke. I tillegg kommer tilskudd fra Opplysningsvesenets fond (OVF) på ca 100 mill. kroner inkl. presteboliger. Deler av disse tilskuddene inngår i menighetsrådenes/fellelrådernes inntekter. Til sammen utgjør kirkens samlede inntekter i 2003 inkl. kirkeofringene, vel 3.1 mill. kroner.

De kommunale driftsutgiftene pr. innbygger varierer en god del mellom bispedømmene. Gjennomsnittet ligger på 483 kroner. I Oslo lå de kommunale bevilgningene på 234 kroner pr innbygger, mens Sør-Hålogaland fikk 625 kroner pr. innbygger. Oslo ligger desidert lavest, etterfulgt av Borg med 451 kroner pr innbygger. I disse tallene er også kommunal tjenesteyting og kommunal kirkegårdsdrift medregnet, men ikke investeringer i bygg og anlegg.

²⁴ Kilde: SSB, regnskapsstatistikk for kirkelig fellelråd 2002, jf. departementets vedlegg til rundskriv V-9/2004 om "utviklingstrekk i den lokale kirkeøkonomien 199-2002, St.prp. nr. 1 og NSDs Kirke database.

²⁵ Jf. KKD's rundskriv V-9N/2004 av 2. mars 2004 om "Utviklingstrekk i den lokale kirkeøkonomien 1999-2002.

Tab. 17: Menighetenes inntekter i 2002 i millioner kroner

Fellesrådene arbeid med å sikre nødvendig økonomi til driften av virksomheten i soknene synes å ta stadig mer tid og oppleves som en "konstant hodepine". Innstramminger, nedleggelse av aktiviteter på grunn av nedbemanning, reduksjon av vikarbudsjetter, nedskjæring av vedlikeholdsbudsjetter, samt økt krav til administrasjon, regnskapsføring, rapportering osv, medfører at små staber må bruke forholdsvis mye tid på økonomi. KA la våren 2003 frem en rapport som viste at 43% av fellesrådene hadde gjennomført eller planla nedbemanning pga svak økonomi. Noen fellesråd opplever dessuten at kommunen i praksis synes å tilkjenne en mindre forpliktelse overfor kirken etter at den nye kirkeloven kom i 1996.

Slike signaler må tas på alvor, samtidig er det vanskelig å vite hvor representative slike uttalelser er. På den ene siden har de kommunale tilskuddene til fellesrådene økt utover prisveksten, men på den annen side har pensjonskostnadene og utgifter til strøm vært betydelige. Fellesrådene har vært innstilt på å ta sin del av ansvaret i kommuner med svak økonomi gjennom å skjære ned utgiftene, effektivisere og vise solidaritet. Dette har gått for de fleste, men konsekvensene på sikt for det kirkelige arbeidet er det vanskelig å si noe sikkert om. Belastningen legges på fellesrådene, som mange steder ikke har ressurser til å legge frem en god og profesjonell informasjon og presentasjon av det arbeidet fellesrådet og menighetene gjør i lokalsamfunnet når budsjettet skal legges frem for kommunen. Her er det behov for å utvikle et tjenlig veiledningsmateriale for fellesrådene. Det er også behov for at det blir lagt frem en kortfattet årlig kirkeøkonomimelding for Stortinget, jf. den årlige kommuneøkonomi-proposisjonen.

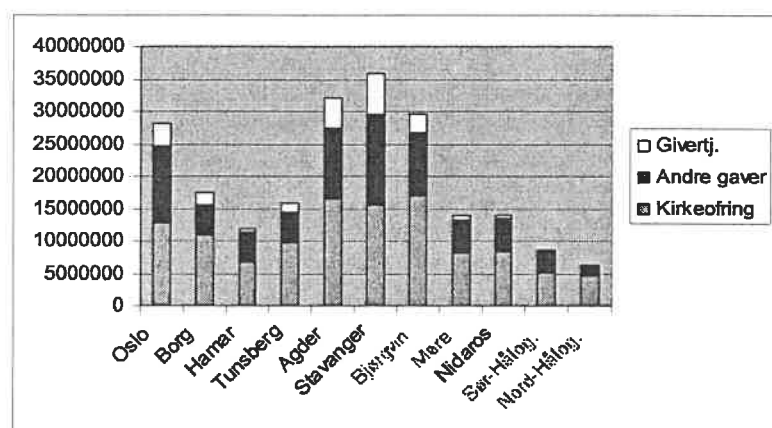
Kirkeofringer m.m.

Årsstatistikken viser at menighetene i 2002 samlet inn 115 millioner i kirkeofringer, 75 mill. kroner i andre ofringer og innsamlinger og 22 mill. kroner i givertjenesten. Tilsvarende tall for 1998 var 106, 59 og 16 millioner. Til sammen vel 213 millioner kroner mot 181 mill. kroner i 1998. 122 millioner av disse inntektene gikk til egen virksomhet, dvs. ca 57%. Av inntektene som kom inn i kirkeofringene gikk 42% til menighetens egen virksomhet. Denne prosenten lå i 1998 på 39,5. Tabell 18 gir et bilde av hvor mye som ble samlet inn i menighetene i de enkelte bispedømmene.

Hvert medlem av kirken gir i gjennomsnitt kr 54,70 pr år i kollekt, gaver og andre innsamlinger. Hver gudstjenestedeltaker ga 17 kroner og 30 øre i kollekt i 2002. Det er ikke mer enn hva et godt brød koster. Folk forventer at kirken er gratis og at driften av den dekkes

av det offentlige og de skatteinntekter som alle med skattbar inntekt betaler. Sett i forhold til de utfordringer kirken står overfor, er det altfor få av deltakerne som ofrer til kirkens arbeid. Kanskje ikke fordi de ikke synes det kirken gjør bør støttes, men fordi man ikke har noe god tradisjon for dette eller fordi det ikke blir forkynt. Tallmaterialet viser at det er store variasjoner fra menighet til menighet. Det vil bli spennende å se om ordningen med skattefritak for gaver til menigheten som ble vedtatt av Stortinget i 2003 vil medføre økte inntekter til kirkens virksomhet eller om det offentlige vil redusere sine tilskudd tilsvarende. Denne ordningen representerer en stor utfordring for kirken med å legge til rette for at kirkens medlemmer kan kjenne en økt forpliktelse til å yter penger til den kirkelige virksomheten

Tab. 18: Kirkeofringer, andre innsamlinger/kollekter og gaver, og givertjeneste innsamlet i menighetene 2002

13. Bemanning – stillinger – rekruttering

Oversikten i tabell 19 er utarbeidet på bakgrunn av KAs Lønns- og personellstatistikk pr. 1. oktober 2002.²⁶ Totalt er det ansatt 6 332 personer i kirken lokalt, som utgjør 4 034 årsverk. Da er ikke personer med timebetaling medregnet. Dessuten er det 1 310 menighetsprester, 16% av disse er kvinner. Av alle lokalt ansatte utgjør prestene 17%. Hvordan utviklingen har vært mht. stillinger og årsverk i løpet av perioden, foreligger det lite sammenlignbare data om. Etter den nye kirkeloven kom i 1997 har det nok vært økning i enkelte stillingskategorier, bl.a. mht. administrative stillinger i fellesrådene, som fikk oppgaver som kommunene tidligere hadde ivaretatt, men det foreligger ikke god nok statistikk som kan dokumentere utviklingen både totalt og innenfor de ulike tjenestekategoriene.

Den største gruppen, 30% av de ansatte, er kirkebygg- og kirkegårdsarbeidere med 2 143 ansatte, derav 1 441 kirketjenere. Den nest største gruppen som utgjør ca 15% er kirkemusikere. Av de 905 er 512 kantorer og 384 organister. Av de ansatte er kun 3% diakoner. Det er 187 diakoner, samt 38 diakoniarbeidere og 173 kateketer. Til sammen er det 253 menighetsarbeidere, hvorav 38 diakoniarbeidere og 60 menighetspedagoger og klubbledere. De administrative stillingene utgjør 13%.

²⁶ Statistikken bygger på innsamlede data fra 434 A-medlemmer og 93 B-medlemmer, og omfatter alle fastlønte i alle stillingsstørrelser.

Tab. 19: Ansatte i kirken lokalt

	Ansatte	Årsverk	%andel av stillingene	% andel av årsverkene
Kirkemus	905	635	14,3	15,7
Diakoner	187	170	3,0	4,2
Kateketer	173	154	2,7	3,8
Prester	51	45	0,8	1,1
Menighetsarb	253	139	4,0	3,4
Klokkere	423	68	6,7	1,7
Adm.still	820	517	13,0	12,8
Kirkebygg/-gård	2143	1185	33,8	29,4
Dag.led/kv	422	360	6,7	8,9
Arb.leder/fagl.	113	106	1,8	2,6
Andre lederst.	251	224	4,0	5,6
Barnehageper.	591	431	9,3	10,7
SUM:	6332	4034	100	100

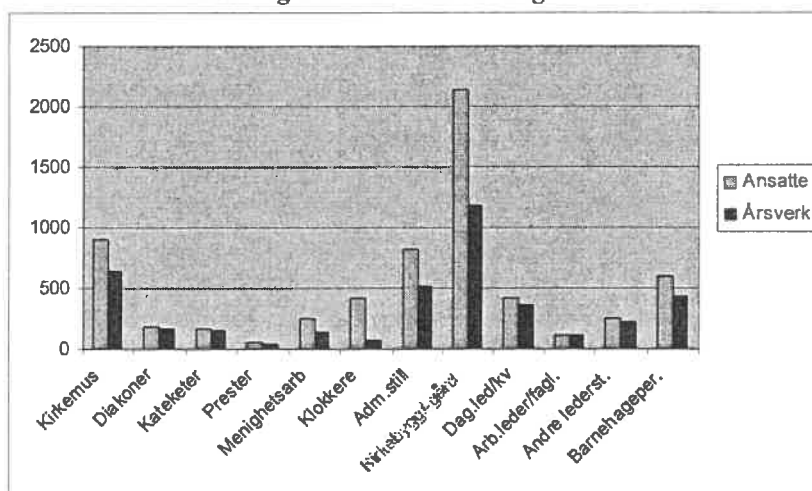
Av de 820 ansatte er det 320 sekretærer, 167 menighetssekretærer, 151 kontorfullmektiger, 165 konsulenter/rådgivere. Det er videre 422 kirkeverger/daglig ledere. Hvor stor *kvinneandelen* er i de enkelte stillingsgrupper foreligger det oversikt over i KAs Lønns- og personalstatistikk. Her skal bare tas med hovedtallene. 55% av stillingene i menighetene er kvinner. Andelen heltidsansatte er 39%, mens deltidsprosenten ligger på 64%. Når det gjelder årsverkene ligger de svært nær 50% for begge kjønn.

Antall årsverk utgjør 4 034, som tilsvarer at hver ansatt er tilsatt i 64% stilling. Klokkene er i gjennomsnitt kun tilsatt i 16% stilling. Tar vi med de statlige prestestillingene, utgjør disse 25% av årsverkene i menighetene.

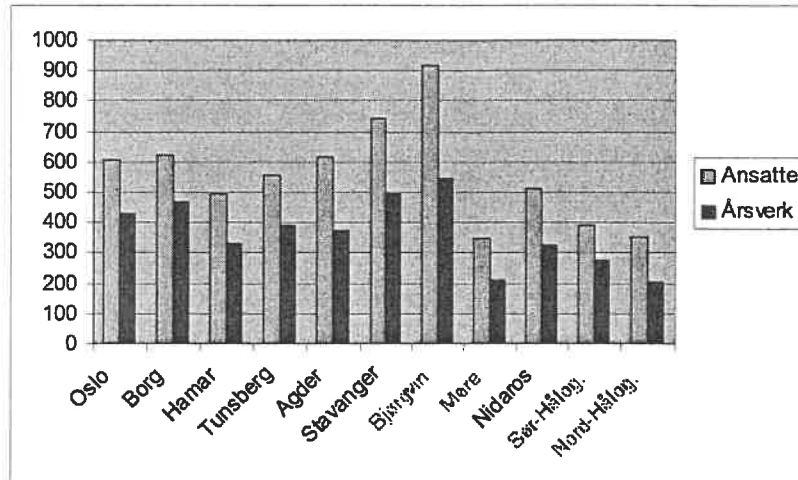
Denne oversikten over antall ansatte i ulike stillinger og årsverk er det grunn til å se nærmere på i forhold til kirkens oppdrag og tjenstedifferenseringen i kirken og når det gjelder fordelingen mellom stillingene. Opptrappingsplanen for kirkelige stillinger vil være et viktig dokument å ta utgangspunkt i når stillingsmønsteret i kirken skal videreutvikles.

Trosopplæringsreformen utfordrer kirken mht. rekruttering. Rekruttering og bemanning til kirkelige stillinger er et langsiktig arbeid. Ulike tiltak som bl.a. regionale rekrutteringsnettverk, forum for rekruttering og utdanning, prosjektet UTU (Ungdom – Tjeneste – Utdanning) der ungdom gjør tjeneste i en menighet samtidig som de får en utdanning, konferanser m.fl.har vært med på å sette fokus på rekruttering og måter å drive rekrutteringsarbeid på. Samtidig er det ikke enkelt å fokusere på rekruttering når menighetene trues av oppsigelser.

Tab. 20: Antall ansatte og årsverk i ulike stillinger

Tab. 21: Antall ansatte og årsverk fordelt på bispedømmene

Ordinerte/vigslede medarbeidere

I tabell 22 gis en oversikt over antall ordinerte prester og vigslede diakoner, kateketer og kantorer for de siste 5 årene, selv om oversikten foreløpig ikke er fullstendig.

Tab. Antall vigslede prester, diakoner, kateketer og kantorer

Bispedømme	2003				2002				2001				2000			
	Prest	Dia	Kat	Kant	Prest	Dia	Kat	Kant	Prest	Dia	Kat	Kant	Prest	Dia	Kat	Kant
Oslo	14	4	1	0	13											
Borg	6	2	0	3	7											
Hamar	8	1	0	0	6	2	1									
Tunsberg	0	2	0	0	4											
Agder	8	3	1	0	5	3		2								
Stavanger	2	1	2	0	13	1	1	1								
Bjørgvin	8	2	2	1	7											
Møre	4	0	1	0	5	4	0	0	1	2	1	0	0	3	1	0
Nidaros	4	1	0	0	6		2									
Sør- Hålogaland	2	2	1	1	4		2	1								
Nord- Hålogaland	1				3	1										
SUM:	57	18	8	5	73											

Utfordringer: Det er nødvendig å få en bedre oversikt over antall ansatte i kirken relatert til ulike typer stillinger og årsverk.

14. Oppsummering

(Ev. at dette inngår som en del av sammendraget i kap. 0)

Statistikk for Den norske kirke 2003 på bispedømmeplan

Se tallene for menighetene her: <http://www.nsd.uib.no/data/region/kirke/>

Innmeldt i Den norske kirke

	2002	2003	% endring
OSLO	122	137	12,3
BORG	95	98	3,2
HAMAR	56	49	-12,5
TUNSBURG	126	81	-35,7
AGDER	125	140	12,0
STAVANGER	72	93	29,2
BJØRGVIN	85	95	11,8
MØRE	37	45	21,6
NIDAROS	46	57	23,9
SØR-HÅLOGALAND	39	25	-35,9
NORD-HÅLOGALAND	51	36	-29,4
HELE LANDET	854	856	0,2

Utmeldt av Den norske kirke

	2002	2003	% endring
OSLO	619	615	-0,6
BORG	427	395	-7,5
HAMAR	237	223	-5,9
TUNSBURG	415	409	-1,4
AGDER	470	480	2,1
STAVANGER	426	350	-17,8
BJØRGVIN	399	415	4,0
MØRE	164	139	-15,2
NIDAROS	319	316	-0,9
SØR-HÅLOGALAND	143	137	-4,2
NORD-HÅLOGALAND	140	124	-11,4
HELE LANDET	3759	3603	-4,2

Antall døpte i forhold til antall fødte

	Døpte 2002	Fødte 2002	Døpte 2003	Fødte 2003	Dåpsprosent 2002	Dåpsprosent 2003
OSLO	4331	9710	4416	10214	44,6	43,2
BORG	5514	6959	5449	7115	79,2	76,6
HAMAR	3708	3764	3665	3843	98,5	95,4
TUNSBURG	3983	4929	4072	5113	80,8	79,6
AGDER	3959	4774	3908	4729	82,9	82,6
STAVANGER	4384	5232	4382	5407	83,8	81,0
BJØRGVIN	6051	7009	6155	7054	86,3	87,3
MØRE	2892	2804	2840	2909	103,1	97,6
NIDAROS	4263	4799	4152	4798	88,8	86,5
SØR-HÅLOGALAND	2548	2614	2473	2640	97,5	93,7
NORD-HÅLOGALAND	2503	2840	2404	2674	88,1	89,9
HELE LANDET	44136	55434	43916	56496	79,6	77,7

Døpte 12 år og eldre

	2003	2002	% endring	% døpte 12 år og eldre av antall døpte totalt i 2003
OSLO	267	247	8,1	6,1
BORG	171	149	14,8	3,1
HAMAR	57	90	-36,7	1,6
TUNSBURG	144	130	10,8	3,5
AGDER	214	194	10,3	5,5
STAVANGER	92	97	-5,2	2,1
BJØRGVIN	169	133	27,1	2,7
MØRE	40	45	-11,1	1,4
NIDAROS	88	78	12,8	2,1
SØR-HÅLOGALAND	82	89	-7,9	3,3
NORD-HÅLOGALAND	81	84	-3,6	3,4
HELE LANDET	1405	1336	5,2	3,2

Antall konfirmanter i forhold til totalt antall 14-åringer

	Konfirmanter 2002	14-åringer pr.1.1.2002	Konfirmasjonsprosent 2002	konfirmanter 2003	14-åringer pr.1.1.2003	Konfirmasjonsprosent 2003
OSLO	2919	6664	43,8	3115	7033	44,3
BORG	4476	7226	61,9	4608	7758	59,4
HAMAR	3181	4350	73,1	3288	4611	71,3
TUNSBURG	3617	5699	63,5	3748	6040	62,1
AGDER	3822	5636	67,8	4003	5867	68,2
STAVANGER	4088	5397	75,7	4216	5611	75,1
BJØRGVIN	5583	7156	78,0	5865	7526	77,9
MØRE	2671	3153	84,7	2836	3361	84,4
NIDAROS	3555	4902	72,5	3843	5380	71,4
SØR-HÅLOGALAND	2302	3035	75,8	2559	3378	75,8
NORD-HÅLOGALAND	2036	2842	71,6	2102	2967	70,8
HELE LANDET	38250	56060	68,2	40183	59532	67,5

Kirkelige vigslar

	2002	2003	% endring
OSLO	1178	984	-16,5
BORG	1586	1421	-10,4
HAMAR	1171	1054	-10,0
TUNSBURG	1391	1165	-16,2
AGDER	1273	1270	-0,2
STAVANGER	1159	1111	-4,1
BJØRGVIN	1584	1486	-6,2
MØRE	766	703	-8,2
NIDAROS	1162	1003	-13,7
SØR-HÅLOGALAND	673	612	-9,1
NORD-HÅLOGALAND	747	631	-15,5
HELE LANDET	12690	11440	-9,9

Kirkelige gravferder

	Gravferder 2003	Døde 2003	Kirkelig gravferdsprosent
OSLO	5017	6168	81,3
BORG	4723	5113	92,4
HAMAR	4294	4372	98,2
TUNSBURG	4200	4454	94,3
AGDER	3979	4278	93,0
STAVANGER	2810	2951	95,2
BJØRGVIN	4576	4908	93,2
MØRE	2334	2307	101,2
NIDAROS	3682	3727	98,8
SØR-HÅLOGALAND	2419	2421	99,9
NORD-HÅLOGALAND	2081	2089	99,6
HELE LANDET	40115	42788	93,75

Gudstjenestedeltakelse - hovedgudstjenester

	Deltakere på hovedgudstj. 2002	Deltakere på hovedgudstj. 2003	Endring	% endring
OSLO	457152	469681	12529	2,7
BORG	494933	501150	6217	1,3
HAMAR	417237	417887	650	0,2
TUNSBURG	450760	454762	4002	0,9
AGDER	624816	609523	-15293	-2,4
STAVANGER	606832	616573	9741	1,6
BJØRGVIN	749135	727468	-21667	-2,9
MØRE	380797	389277	8480	2,2
NIDAROS	439555	441408	1853	0,4
SØR-HÅLOGALAND	278340	282524	4184	1,5
NORD-HÅLOGALAND	256613	275641	19028	7,4
HELE LANDET	5156170	5185894	29724	0,6

Gudstjenestedeltakelse - andre gudstjenester

	Deltakere på andre gudstj. 2002	Deltakere på andre gudstj. 2003	Endring	% endring
OSLO	172081	193932	21851	12,7
BORG	172183	146528	-25655	-14,9
HAMAR	93663	104848	11185	11,9
TUNSBURG	143855	138627	-5228	-3,6
AGDER	182824	162420	-20404	-11,2
STAVANGER	173903	166297	-7606	-4,4
BJØRGVIN	212775	242121	29346	13,8
MØRE	88712	86749	-1963	-2,2
NIDAROS	144020	147138	3118	2,2
SØR-HÅLOGALAND	84751	76962	-7789	-9,2
NORD-HÅLOGALAND	284696	88818	4122	4,9
HELE LANDET	1553463	1554440	977	0,1

Totalt antall gudstjenestedeltakere

	2002	2003	Endring	% endring	Gjennomsnittlig antall deltakere pr. hovedgudstj.	Gjennomsnittlig antall deltakere for alle gudstj.
OSLO	629233	663613	34380	5,5	113,1	94,3
BORG	667116	647678	-19438	-2,9	102,1	97,1
HAMAR	510900	522735	11835	2,3	84,5	82,0
TUNSBERG	594615	595229	614	0,1	98,5	92,1
AGDER	807640	771943	-35697	-4,4	106,8	103,8
STAVANGER	780735	782870	2135	0,3	137,5	129,3
BJØRGVIN	961910	969589	7679	0,8	106,0	97,8
MØRE	469509	476026	6517	1,4	116,9	113,3
NIDAROS	583575	588546	4971	0,9	98,4	92,8
SØR-HÅLOGALAND	363091	359486	-3605	-1,0	77,2	75,7
NORD-HÅLOGALAND	341309	364459	23150	6,8	81,0	78,5
HELE LANDET	6709633	6740334	30701	0,5	102,6	96,5

Antall hovedgudstjenester og andre gudstjenester

	Hovedgudstj. 2002	Hovedgudstj. 2003	Endring	% endring	Andre gudstj. 2002	Andre gudstj. 2003	Endring	% endring
OSLO	4135	4152	17	0,4	2259	2888	629	27,8
BORG	4856	4908	52	1,1	1979	1764	-215	-10,9
HAMAR	5000	4943	-57	-1,1	1325	1435	110	8,3
TUNSBERG	4756	4618	-138	-2,9	1863	1844	-42	-2,3
AGDER	5762	5708	-54	-0,9	1785	1727	-58	-3,2
STAVANGER	4400	4485	85	1,9	1807	1569	-238	-13,2
BJØRGVIN	7109	6865	-244	-3,4	2676	3054	378	14,1
MØRE	3370	3331	-39	-1,2	896	872	-24	-2,7
NIDAROS	4527	4488	-39	-0,9	1876	1855	-21	-1,1
SØR-HÅLOGALAND	3576	3658	82	2,3	1279	1089	-190	-14,9
NORD-HÅLOGALAND	3413	3403	-10	-0,3	1300	1240	-60	-4,6
HELE LANDET	50904	50559	-345	-0,7	19045	19314	269	1,4

Totalt antall gudstjenester

	2002	2003	Endring	% endring
OSLO	6394	7040	646	10,1
BORG	6835	6672	-163	-2,4
HAMAR	6325	6378	53	0,8
TUNSBERG	6619	6439	-180	-2,7
AGDER	7547	7435	-75	-1,5
STAVANGER	6207	6054	-113	-2,5
BJØRGVIN	9785	9919	158	1,4
MØRE	4266	4203	-63	-1,5
NIDAROS	6403	6343	-60	-0,9
SØR-HÅLOGALAND	4855	4747	-108	-2,2
NORD-HÅLOGALAND	4713	4643	-70	-1,5
HELE LANDET	69949	69873	-76	-0,1

Hovedgudstjenester med nattverd på søn- og helligdager

	2002	2003	Endring	% endring
OSLO	2548	2601	53	2,1
BORG	2172	2160	-12	-0,6
HAMAR	2071	2025	-46	-2,2
TUNSBERG	2137	2121	-16	-0,7
AGDER	2353	2364	11	0,5
STAVANGER	1830	1891	61	3,3
BJØRGVIN	3474	3362	-112	-3,2
MØRE	1433	1408	-25	-1,7
NIDAROS	1758	1734	-24	-1,4
SØR-HÅLOGALAND	1583	1644	61	3,9
NORD-HÅLOGALAND	1755	1903	148	8,4
HELE LANDET	23114	23213	99	0,4

Andre gudstjenester med nattverd / Totalt antall nattverdgjester

	Andre gudstj. med nattv. 2002	Andre gudstj. med nattv. 2003	Endring	% endring	Totalt ant. nattv.gudstj. 2003	Totalt ant. nattv.gjester 2003	Nattv.gjester pr. nattv.gudstj.
OSLO	996	1294	298	29,9	3895	171579	44,1
BORG	858	684	-174	-20,3	2844	99744	35,1
HAMAR	473	429	-44	-9,3	2454	62553	25,5
TUNSBERG	595	632	37	6,2	2753	93319	33,9
AGDER	903	1019	116	12,8	3383	143670	42,5
STAVANGER	839	851	12	1,4	2742	152396	55,6
BJØRGVIN	1474	1499	25	1,7	4861	166724	34,3
MØRE	680	393	-287	-42,2	1801	66900	37,1
NIDAROS	554	577	23	4,2	2311	64922	28,1
SØR-HÅLOGALAND	498	530	32	6,4	2174	45847	21,1
NORD-HÅLOGALAND	752	738	-14	-1,9	2641	64265	24,3
HELE LANDET	8622	8646	24	0,3	31859	1131919	35,5

Nattverdgjester hovedgudstjenester / andre gudstjenester

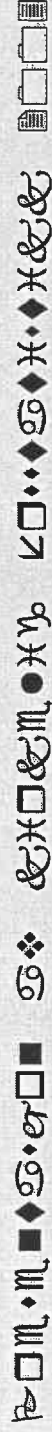
	Antall nattv.gjester ved hovedgudstj søn- og helligdag 2003	Endring 2002/2003	% endring	Antall nattv.gjester ved andre gudstj. 2003	Endring 2002/2003	% endring
OSLO	138626	974	0,7	32953	7136	27,6
BORG	86271	3956	4,8	13473	-167	-1,2
HAMAR	53098	1943	3,8	9455	829	9,6
TUNSBERG	79746	536	0,7	13573	-319	-2,3
AGDER	117337	-273	-0,2	26333	-1762	-6,3
STAVANGER	130002	3071	2,4	22394	949	4,4
BJØRGVIN	134317	-1206	-0,9	32407	9484	41,4
MØRE	59625	-23	0,0	7275	-1309	-15,2
NIDAROS	52421	-1189	-2,2	12501	1979	18,8
SØR-HÅLOGALAND	37581	263	0,7	8266	900	12,2
NORD-HÅLOGALAND	54513	10160	22,9	9752	508	5,5
HELE LANDET	943537	18212	2,0	188382	18228	10,7

Gjennomsnittlig antall nattverdgjester pr. hovedgudstjeneste med nattverd

	2003
OSLO	53,3
BORG	39,9
HAMAR	26,2
TUNSBERG	37,6
AGDER	49,6
STAVANGER	68,7
BJØRGVIN	40,0
MØRE	42,3
NIDAROS	30,2
SØR-HÅLOGALAND	22,9
NORD-HÅLOGALAND	28,6
HELE LANDET	40,6

Kirkens inndeling - innbyggertall - medlemsprosent

	Antall prosti	Antall fellesråd	Antall prestegjeld	Antall sokn	Innbygger- tall	Medlems- prosent	Antall innbyggere pr. sokn
OSLO	7	3	53	71	670220	72,7	9440
BORG	8	38	55	118	585586	85,0	4963
HAMAR	10	48	65	165	371863	90,6	2254
TUNSBERG	10	35	53	114	459542	85,2	4031
AGDER	12	48	67	148	428269	83,7	2894
STAVANGER	8	27	45	88	385020	86,6	4375
BJØRGVIN	13	59	82	197	548934	89,4	2786
MØRE	7	38	42	101	244309	91,8	2419
NIDAROS	12	49	61	136	395798	90,8	2910
SØR-HÅLOGAL.	8	45	50	94	236950	91,5	2521
NORD-HÅLOGAL.	9	44	46	65	225761	90,3	3473
HELE LANDET	104	434	619	1297	4552252		
Gjennomsnitt:	9	39	56	118	413841	85,7	3510

NØKKELTALL FOR 2003:

3,9 millioner medlemmer i Den norske kirke.
Det tilsvarer **85,7%** av befolkningen.

Døpte: 43.916

Herav døpte 12 år og eldre: **1.405**

Gravferder: 40.115

Konfirmanter: 40.183

Kirkelige vigslar: 11.440

Totalt antall nattverdgjester: 1.131.919

Totalt antall gudstjenester: 69.873

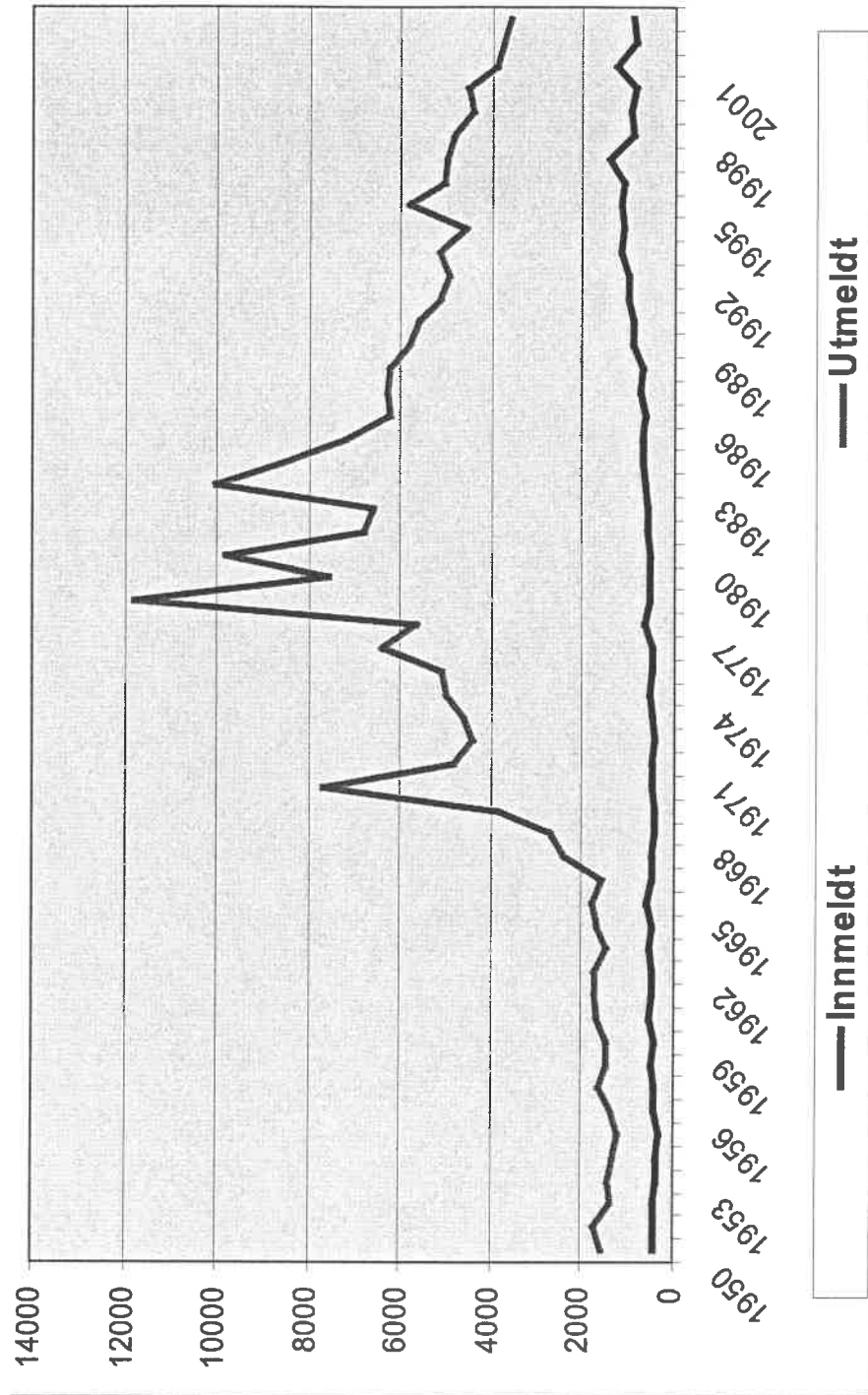
Totalt antall gudstjenestedeltakere: 6.740.334

Utmeldte: 3.603

Innmeldte: 856

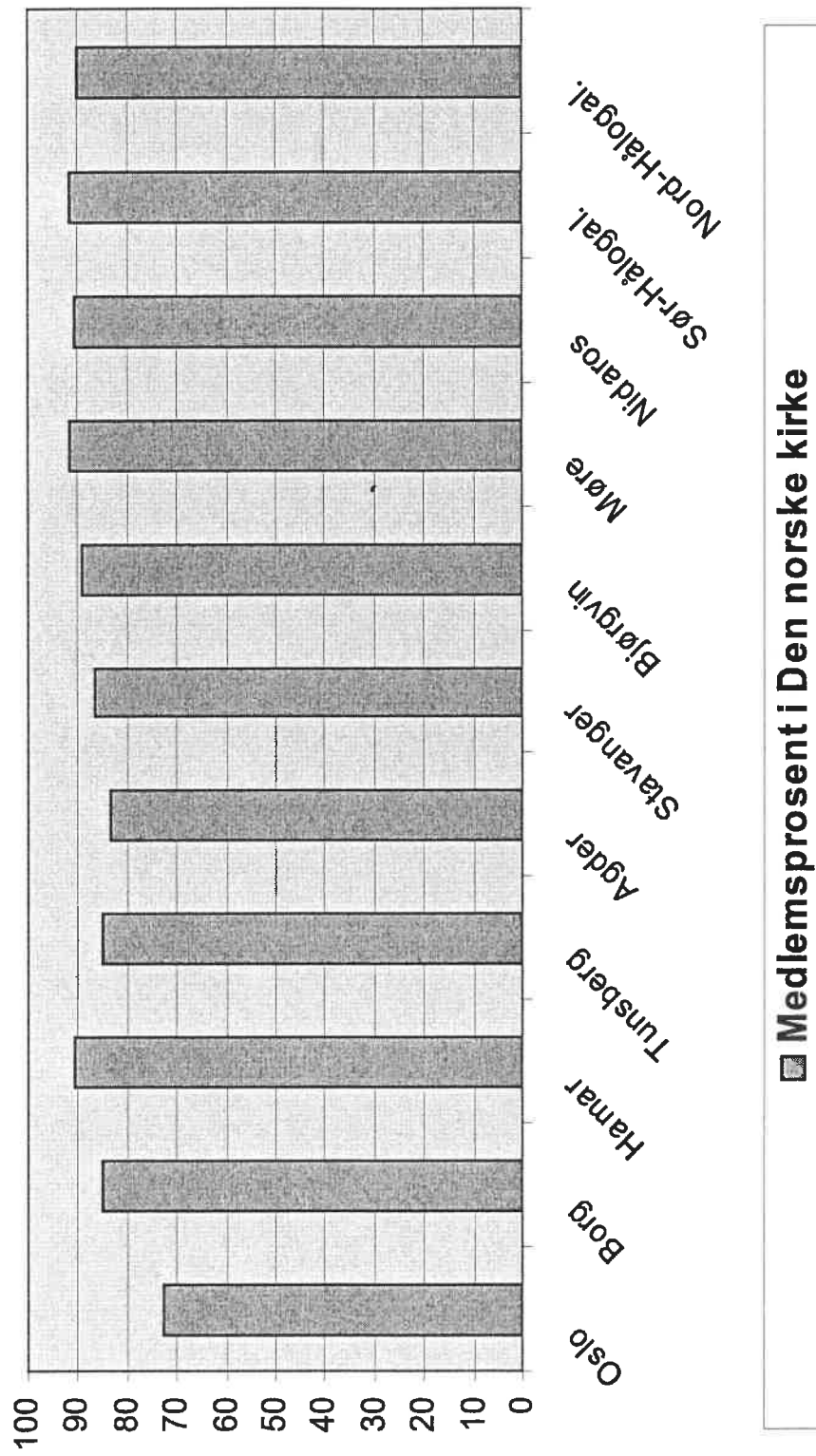

I fjor meldte 3.603 personer seg ut av kirken. Vi må tilbake til 1969 for å finne et så lavt antall utmeldinger som i 2003.

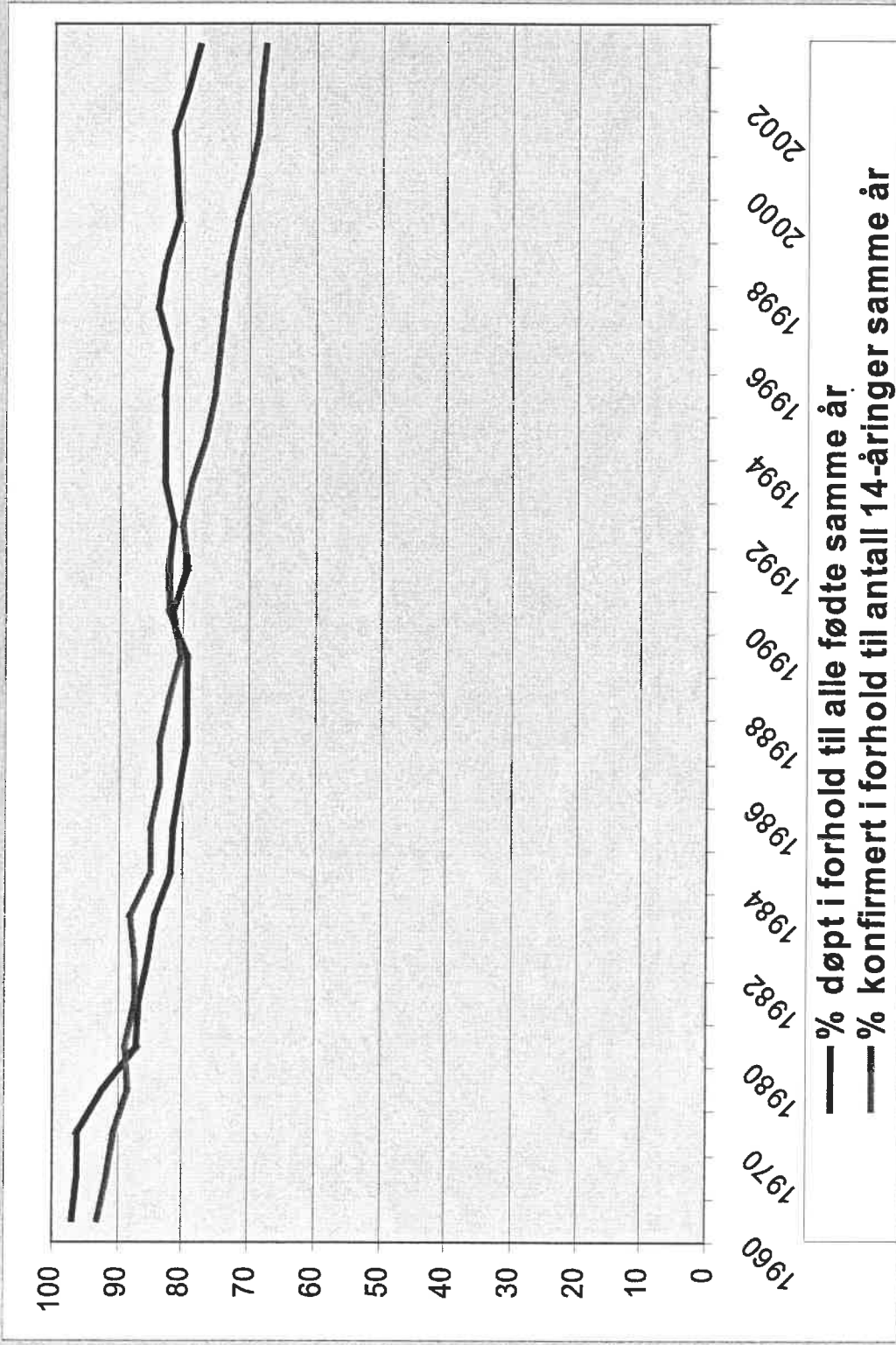

Fem bispedømmer har en medlemsprosent på over 90%, mens den i Oslo ligger på 72,7%.

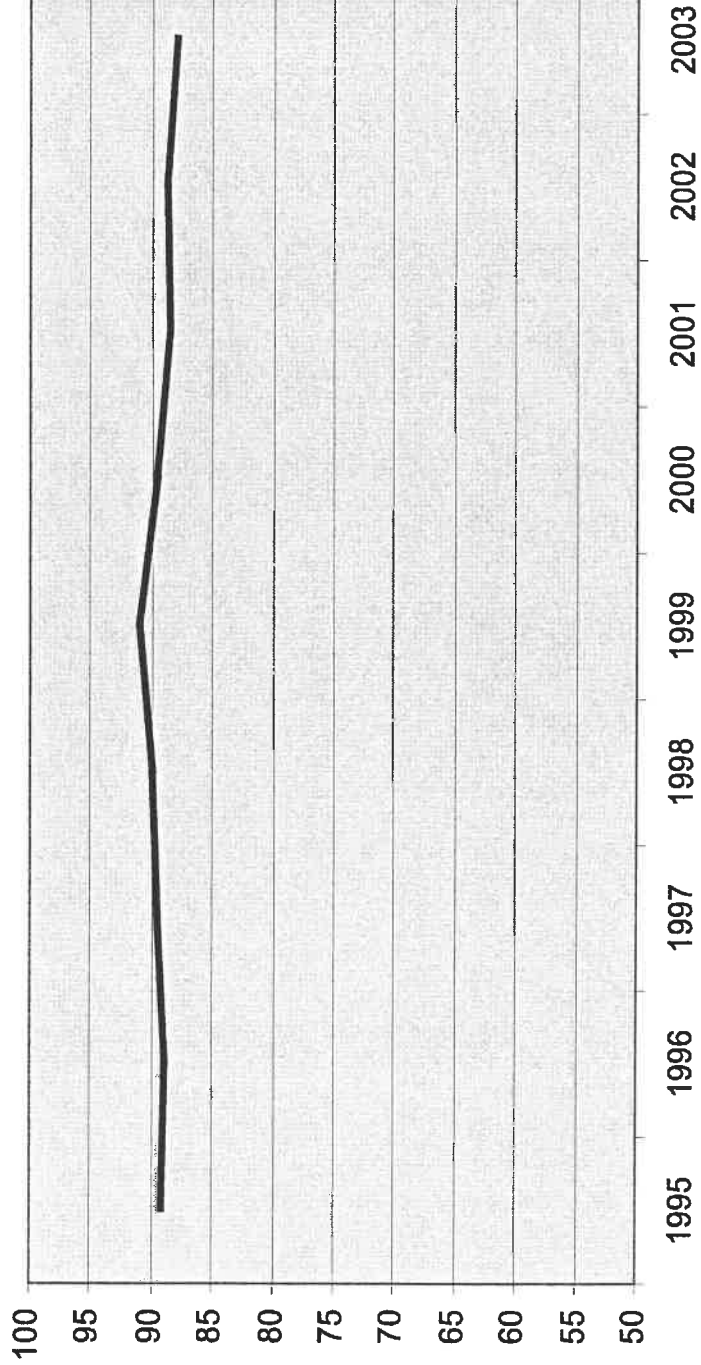
◐◑◒ ◓◔◕ ◖◗◘ ◙◚◛ ◜◝◞ ◟◠◡ ◢◣◤ ◥◦ ◧◨◩ ◪◫◬ ◭◮◯ ◰◱◲ ◳◴◵ ◶◷◸ ◹◺◻ ◼◽◾ ◿◀◁◂◃◄◅◆◇◈◉◊○◌◍◎●◐◑◒◓◔◕◖◗◘◙◚◛◜◝◞◟◠◡◢◣◤◥◦◧◨◩◪◫◬◭◮◯◰◱◲◳◴◵◶◷◸◹◺◻◼◽◾◿◀◁◂◃◄◅◆◇◈◉◊○◌◍◎●◐◑◒◓◔◕◖◗◘◙◚◛◜◝◞◟◠◡◢◣◤◥◦◧◨◩◪◫◬◭◮◯◰◱◲◳◴◵◶◷◸◹◺◻◼◽◾◿◀◁◂◃◄◅◆◇◈◉◊○◌◍◎●

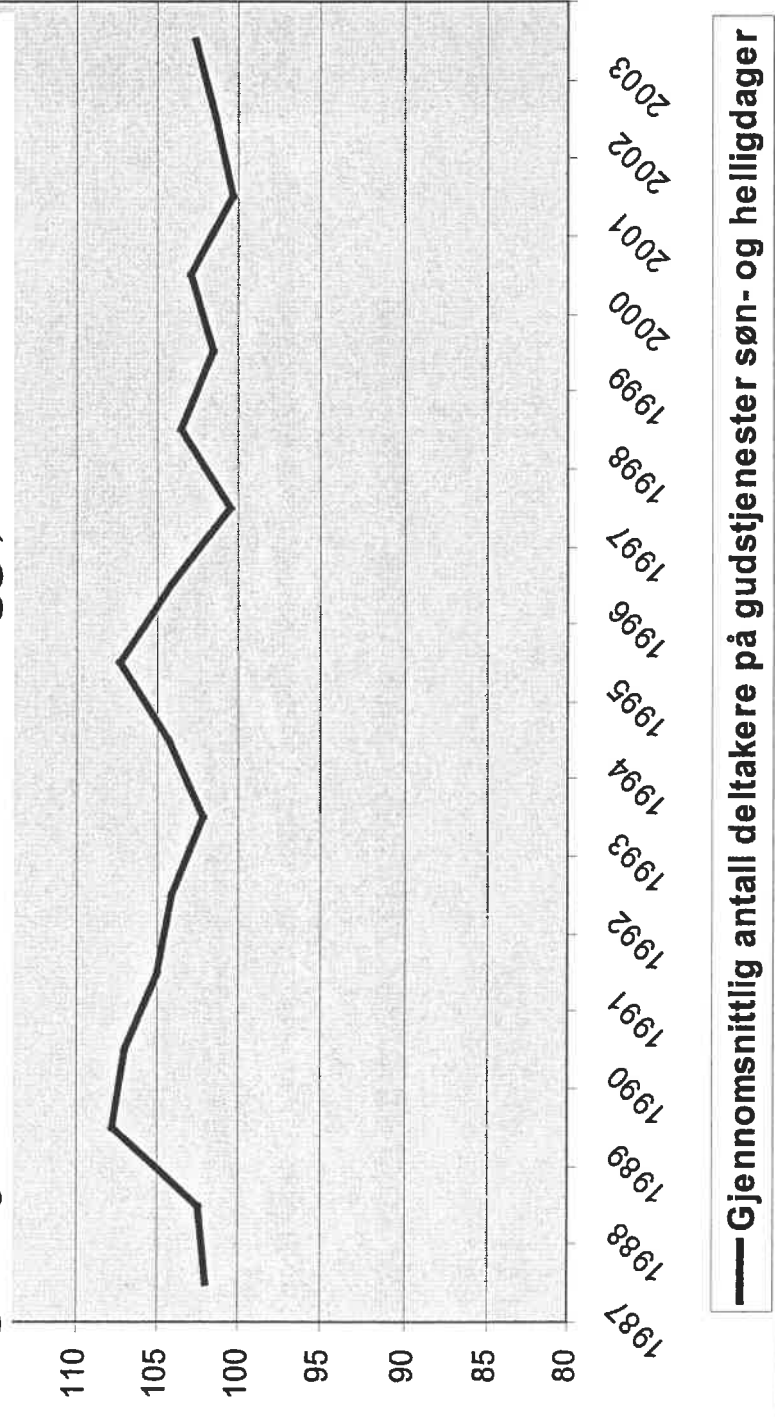
Andelen konfirmerte i forhold til antallet døbte 15 år tidligere var på 88% i 2003.

Prosentandel konfirmerert i forhold til antall døbte 15 år tidligere

102,6 personer på hver hovedgudstjeneste på søn- og helligdager. Totalt gudstjenestebesøk: 6.740.334 - en økning på 30.701 fra 2002. (Gravferdsgudstjenester og vigselsgudstjenester kommer i tillegg.)

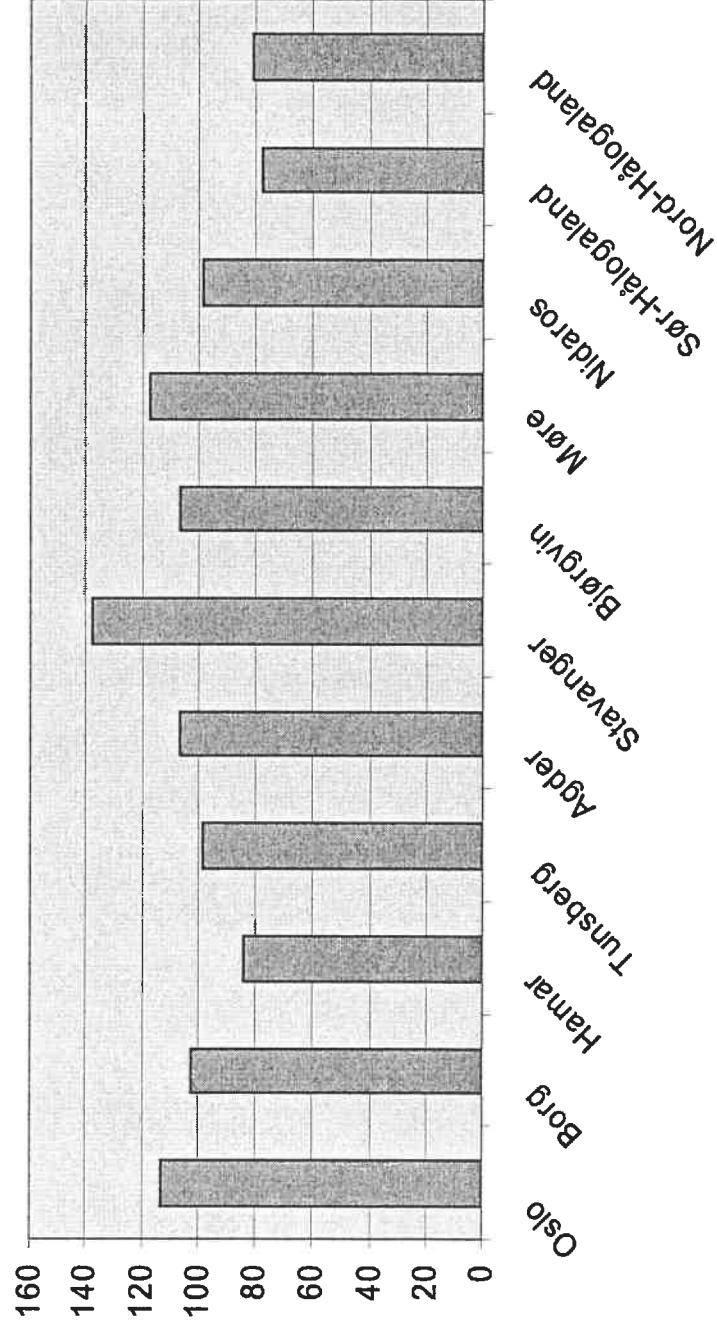

— Gjennomsnittlig antall deltakere på gudstjenester søn- og helligdager

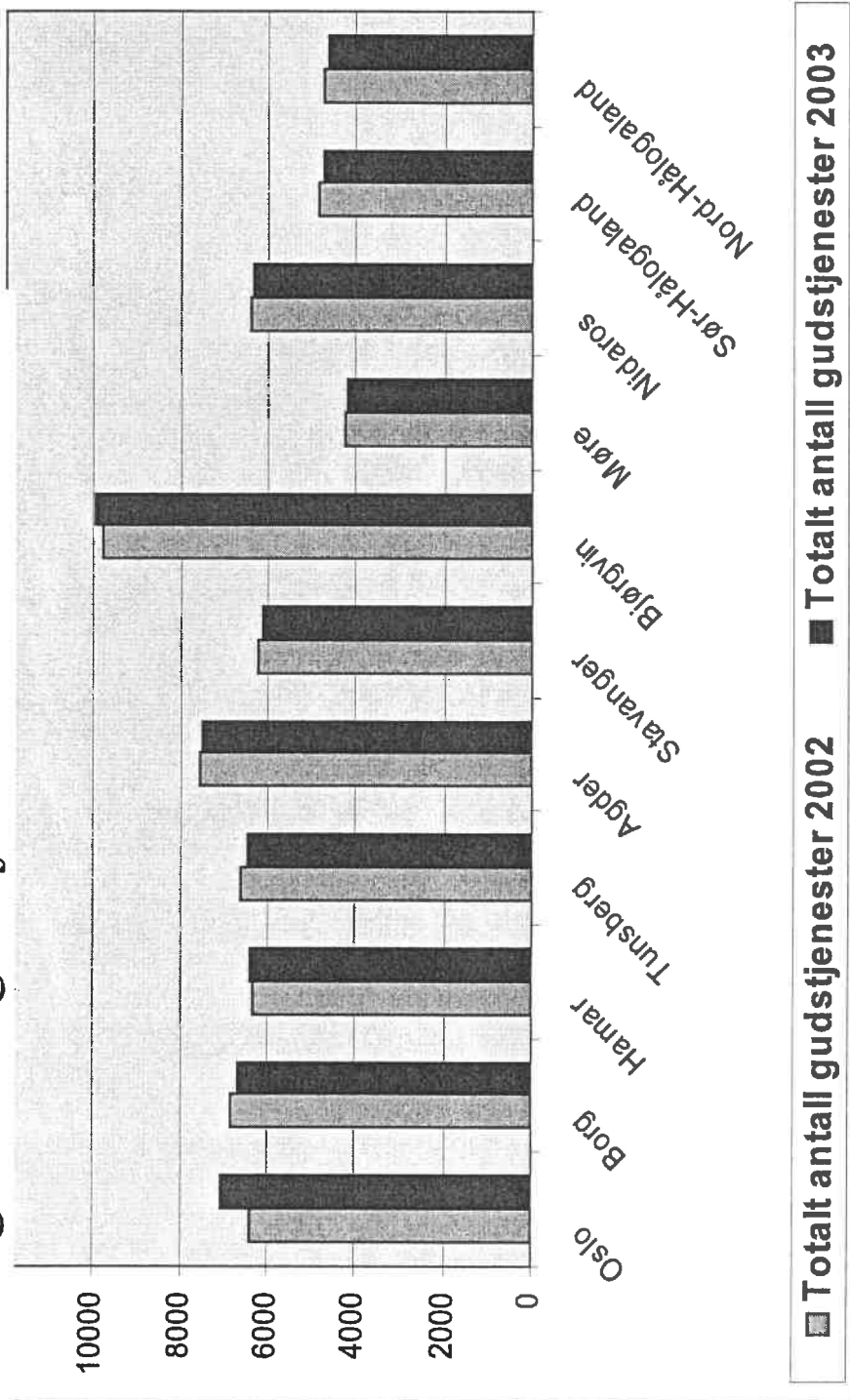
I Oslo økte deltakelsen ved hovedgudstjenestene med 2,7 prosent fra 2002 til 2003. Gjennomsnittlig deltakerantall i Oslo i 2002: 110,6 personer, i 2003: 113,1 personer.

Gjennomsnittlig antall deltakere pr. hovedgudstjeneste

Det var 69.873 gudstjenester i 2003
- i tillegg til 11.440 vigselsgudstjenester og
40.115 gravferdsgudstjenester.

Tildelingsbrev - utdrag

På www.gronn.stat.no er det samlet veiledninger og erfaringsmateriale fra de virksomhetene som allerede har innført miljøledelse. Miljøverndepartementet har også under utarbeidelse en veileder for innføring av miljøledelse i statlige etater og virksomheter som vil være ferdigstilt i løpet av 2002.

DEL III RAPPORTERING MV

5. RAPPORTERING FOR 2003

5.1 Innledning

Som nevnt under pkt. 3.1 må resultatrapporteringen tillegges økt vekt i et styringssystem der hovedvekten legges på oppnådde resultater framfor tiltaksorientert styring.

Departementet ber om at Kirkerådet for rapporteringsåret 2003 utarbeider en bred tilstandsvurdering eller -rapport med vekt på hovedutfordringer Den norske kirke står overfor i henhold til tilstandsvurderingen. Departementet antar Kirkerådet her bl.a. kan basere seg på materiale fra bispedømmenes årsrapporter, fra kirkestatistikk som KIFO/NSD samler inn og fra det materiale som inngår i utviklingen av en kirkelig monitor. Departementet er klar over de utfordringer en slik tilstandsvurdering reiser, og går ut fra at dette vil være et naturlig samtaletema under vårens styringssamtale. Fristen for den omtalte tilstandsvurderingen er foreløpig satt til 1. mai 2004.

Kirkerådets ordinære årsrapportering om de sentralkirkelige organers virksomhet bes utarbeidet som tidligere år, men med økt vekt på effekter eller resultater, jf. omtalen nedenfor om resultatindikatorer. Fristen for årsrapporten for 2003 settes til 1. april 2004. For virksomheter under Kultur- og kirke departementet er det utarbeidet generelle retningslinjer for årsrapporteringen. Disse er inntatt i vedlegg 2: Krav til årsrapport for 2003. Kirkerådet skal legge disse til grunn for utformingen av årsrapport for 2003, jf. likevel nedenstående utfyllende kommentarer:

5.2 Disposisjon for årsrapporten

Vi ber vi om at årsrapporteringen knytter seg opp bl.a. mot de ovennevnte resultatmålene og ellers retter oppmerksomheten mot:

- hovedutfordringer og status
- vurdering av resultater/effekter av gjennomførte strategier og tiltak i lys av resultatmål og overordnede målsettinger, herunder eventuelle utilsiktede virkninger (positive og/eller negative)
- vurdering av behovet for en eventuell endring av strategier, planer og tiltak
- presentasjon av mulige resultatindikatorer som bakgrunn for vurderingene av effekter og måloppnåelse

I tillegg skal årsrapporten ha kommentarer til årsregnskapet 2003, jf. vedlegg 2.

5.3 Om resultatindikatorer

Et mål- og resultatorientert styringssystem innebærer økte krav til evaluering og rapportering, bl.a. ved etablering av resultatindikatorer som kan gi kunnskap om hvorvidt de angitte resultatmålene er oppfylt, om graden av oppfyllelse, om endringer over tid etc. Kirkerådet vil med et slikt rapporteringssystem få et bedre grunnlag for å vurdere justeringer i strategier, tiltak og virkemidler.

Resultatindikatorerne skal altså ha som hensikt å hjelpe Kirkerådet til å vurdere egen virksomhet. Departementet er oppmerksom på at dette er et vanskelig felt, og at de metodiske utfordringene er store. Derfor ønsker vi å gi noen generelle kommentarer:

Innenfor et mål- og resultatorientert styringssystem er det vedkommende virksomhet, dvs. det oppgaveutførende nivået (Kirkerådet) som skal forestå valg av virkemidler, tiltak og aktiviteter.

Resultatindikatorer bør utformes med utgangspunkt i den tilstand som er den ønskede effekt av en strategi, og som bidrar til måloppnåelse på det aktuelle området. Det vil imidlertid ofte være vanskelig å måle eller vurdere hvilken effekt et bestemt virkemiddel faktisk har. Et tiltak kan ha både tilsiktede og utilsiktede effekter, og det vil ofte være vanskelig å vite hvilke forhold som faktisk har medvirket til utviklingen av en bestemt tilstand eller effekt. Dette kan gjøre det vanskelig å utvikle indikatorer på måloppnåelse og måle eller vurdere effekter av en bestemt virksomhet. Resultatindikatorer er likevel nyttige verktøy når graden av måloppnåelse skal vurderes på bestemte områder. De kan være av kvantitativ eller kvalitativ art, rettet mot henholdsvis måling av antall eller mot vurdering av innhold i forhold til de oppsatte mål.

De som har ansvaret for utforming av strategier, planer og tiltak har best forutsetning for å vurdere hva som er egnede indikatorer på måloppnåelse. Slik er det naturlig at utvikling av indikatorer inngår i Kirkerådets kontinuerlige evaluering av egen virksomhet. Vurdering av effekter og erfaringer med valgte strategier og tiltak legges så til grunn for det videre strategi- og planarbeidet. Derfor er det viktig at Kirkerådet selv finner egnede resultatindikatorer som belyser graden av måloppnåelse på de ulike felt.

Departementet vil overfor bispedømmene med det første ta initiativet til et prosjekt med oppgave dels å vurdere bispedømmenes årsrapporter (med vekt på prosesser, rapporteringens formål mv), dels å vurdere egnede resultatindikatorer for bispedømmekontorenes virksomhet og for prestedtjenesten. Departementet antar arbeidet i dette prosjektet har interesse og berøringsflater til de sentralkirkelige rådernes arbeid med rapportering mv, og vi ser det derfor som hensiktsmessig at Kirkerådet følger prosjektet. Vi vil senere gi utfyllende informasjon om prosjektet.